

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Verwaltung und Schriftleitung - Uprava in uredništvo: Puccinjeva 5 —
Tel. 31-22—31-26 — Erscheint wöchentlich - Izhaja vsak teden

Festbezugspreis jährlich - Naročnina letno Lir 24 — Einzelverkaufspreis
- Posamezna številka Cent. 80.

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Velik nemški top pri Žitomiru

Najvažnejši dogodek bojev na vzhodni fronti v preteklem tednu je bilo zavzetje mesta Žitomira, ki so ga nemške čete zasedle v naskoku po obkolitvi sovjetskih sil. Sicer pa so bili boji srditi kljub dežju in blatu na vsej več tisoč kilometrov dolgi fronti. Nemške čete so povsod v krepkih protinapadih zlomile sovražnikov odpor, zavzele vrsto krajev, zajele mnogo sovjetskega orožja in vojakov. Hudi boji so bili pri Retici, kjer je sovražnik skušal odriniti nemško črto južnozapadno od Nevela proti severu in severovzhodu. Nemški protinapadi so to onemogočili. Velika obrambna bitka se je nadalje v okolici Smolenska. Sovjeti so imeli težke izgube, vendar še vztrajno napadajo. Vsi dosežani napadi so se jim izjalovili. Severnozapravno od Smolenska so borbe nekoliko popustile in je sovjetska vojska tod izvedla le slabe in brezuspešne sunke z manjšo množino čet. Hude izgube so Sovjeti utrpeli na odseku pri Kerču. Zaradi uspešnega nemškega protinapada je severovzhodno od Kerča padlo 1100 Sovjetov.

Japonci so dosegli pri otoku Bougainvillu nov uspeh. V nedeljo je japonski glavni stan objavil, da so japonska letala napadla edine ameriške mornarice in potopila dve veliki križarki in en rušilec. Neka bojna ladja in neka srednjevelika nosilka letal sta bili poškodovani.

Na članskem zborovanju narodno socialistične stranke Friedrichstadt v Berlinu je govoril pretekli ponedeljek minister dr. Göbbels, ki je v izčrpnih izjavah pojasnil zborovalcem temeljna vprašanja sedanje zgodovinske vojne. Obravnavajoč posamezna vprašanja političnega in vojaškega vojevanja je minister Göbbels ugotovil: »Mi imamo vse možnosti za zmago, če bo ostal nemški narod trdno odločen, da bo te možnosti varoval. Položaji, ki smo si jih v štirih vojnih letih v verigi sijajnih zmag osvojili, so temeljni oporniki naše zmage.« Končal pa je takole: »Ta vojna se bo končala, kar je moje trdno prepričanje, z enako zmago nad našimi zunanjimi sovražniki, kakor nam je bila usojena v našem notranjem boju za oblast.«

Republikanska fašistična stranka v Italiji je imela te dni prvo narodno skupščino.

Grob se za grobom vrsti...

Spisek žrtev komunističnega nasilja stalno narašča

Dnevno časopisje znova in znova objavlja nova imena žrtev, ki so padle, ker se niso hotele ukloniti samozvanim »socialnim reformatorem« v komunistični stranki. Komunistična revolucija je zapustila krvave sledove na Kočevskem, Goriškem, Dolenjskem, Notranjskem in drugod. Porušene vasi, požgani domovi, stene podrtih šol, cerkva in gradov, tisočeri grobovi najbolj poštenih ljudi pričajo o besnem boju, ki ga je bojeval in ga še bojuje naš narod za svoj obstanek. V tem boju padajo fantje, dekleta, možje in žene, drug za drugim.

Tako so v Beli Krajini dali svoja življenja za boljšo bodočnost naše domovine Marija Boževa, Alojzij Bajuk, Naško Vukšinič, Ilija Lubič in njegov sin, Brunskole Ana, Simenc Gašper, Zulec Janez, Horvat Jože, Metež Ivan, Raleh Janez, Murn Alojzij, Pohek Stefan, Gregoriš Marija, Jožeta in Danica Svaiger, Kolben Jože, Bičko Ivana, Bustala Alojzij, Marija Koklič in njena hči Justina, Fink Hilda, Pibernik Albert, Šimec Matije in njegov sin Franc, župnik Anton Omahen, učiteljica Jožica Škerleja, Gregorič Urša, Klemenc Ana, Draga Stosova, prof. Stefančič, Marija Govednik, Marija Nemanič, Katarina Lužar, Neža Pleščevo, Pavle Starc, Jože Pečarič, Anton Repovž, Ivan Starc, Janez Znidaršič, Stanko Benkovič, Marija Virantova, Marija Lončarič, Leopoldina Horvat, Alojzij Rozman, Jožef Lončarič, Ivan Klopčar, Anton Starc, Jože Starc in njegova hči, Katarina Helemani, Golja Rudolf in njegova žena, Ivec Alojzija, sodnik Miha Jerman, pater Norbert Klement, Dobrivoj Vasiljevič, Ambrožič France, župnik Raztresen, Lojke Marija, Težak Martin, Kolarčič Mihael in delavec Ivan Lojke.

Samo v metliški župniji je padlo pod roko komunistov 62 župljanov, ki so jih vsi poznali kot poštene, pridne in narodno zavedne ljudi. Ko so po 8. septembru komunisti zasedli Metliko, se je nasilje nadaljevalo. Odvedli so trgovca Ignacija Korena, gostilničarja Jožeta Kambiča, orožnika Janeza Groma, uradnika Prevoda Franca Novaka, trgovca Leopolda Gabrijana, Franca Kraševca in bivšega župana ter poslanca Jožeta Nemaniča. Odpeljali so jih v znane Drage, kjer je padlo že mnogo belokranjskih žrtev. Kasneje so odpeljali še zdravnika dr. Omahna, učitelja Bitenca, ženo orožnika Erzetiča, zaščitno sestro Stefko Zalokarjevo, kmetico Ano Bajukovo, Martina Nemaniča, Jožeta Račiča in Kobetiča iz Vinice, Janeza Kroma, Avgusta Erzetiča, elektromonterja Ludvika Stavla iz Metlike, Franca Ivanetiča, Janeza Luzarja iz Semiča, Jožefo Molkovo, učiteljico Penkovo iz Črnomlja, zasebnico Barbaro Beričič iz Vinice, Baro Gornikovo iz Slamne vasi pri Metliki, Antona Tajčmana in Ivana Stanišo. Pridružili so

Jim Franca Ovna, I. Kobetiča in Martina Nemaniča ter jih vse odpeljali v smrt v Drage.

Za Grčarico, kjer so komunistični oddelki napadli nacionalno postojanko, so znana doslej naslednja imena žrtev:

Padel je poveljnik posadke major Danilo Koprivica Borut, nadalje kapetan Milan Kranjc, narednika Marin in Virant, dijak Marn iz Krke pri Novem mestu, dijak Marjan Ferline iz Ljubljane, trgovec Novak iz St. Petra in Lado Znidaršič iz Ljubljane. Imena drugih doslej še ni bilo mogoče ugotoviti.

Krvava rana je bila prizadeta borcem za slovenski narod v znanih bojih na Turjaku. Junaške smrti so tamkaj padli med drugimi: Jože Jerič iz Zdenke vasi, turjaški legionarski poveljnik Bambič, štirje fantje iz Skočjana, Turjaka in Suhe Krajine ter neki Princ. Ubiti so bili naslednji ranjenci: Jože in France Jerič, Franc Kadunc iz Zvirč, Jože Strnad iz Zdenke vasi, France Boštjančič, Jože Kastelic, Jože Kovarčič, Janezov fant iz Zagorice in Skočjanci Franc Andolšek, Jože Breznik, Jože Pečkov, Anton Peteln, Franc Bavdek, Franc Okorn, Jože Logar in Matevž Krmelj. Kasneje so komunisti ubili častnika Zuraža, poveljnika Toneta Permeta, oficirja Mikliča, Roglja iz Krke, Janeza Mustarja, Lojzeta Susterja, prof. Petelina iz Ljubljane, zdravnika dr. Kožuha, predstojnika okrajnega sodišča dr. Zalokarja, konzervatorista Bena Rožanca in njegovega brata Ivana, sovoškega slugo Broleza, Jakiča Janeza in Lojzeta, Leopolda Lundra, Janeza Znidaršiča, Antona Ščuko, Matijo Bambiča, Franca Bambiča, Franca Okorna, Janeza Krivca, dva brata Kunčičeva, Adolfa Mihelčiča, brata Jožeta in Janeza Zabukovca, Jožeta Petelina, brata Jožeta in Leopolda Bavdka, Ivana Perhaja, Jožeta Adamiča in Bavdka iz Malih Lipljen.

Vsi ti in še mnogi drugi, ki jih je moral slovenski narod žrtvovati za svojo lepšo bodočnost, so umirali kot možje in junaki. Žrtvovali so vse, kar so imeli in so tako svetel vzgled vsem nam in našim potomcem. Slovenski narod ne bo nikoli pozabil teh svetih žrtev komunistične revolucije. Spletel bo okoli njihovih imen junško povest o borbi za naš obstanek in visoko legendo o junaštvu vseh znanih in nezanih borcev.

Na očiščevalnem patrolnem pohodu med Logatcem in Postojno so ta teden zajeli skupino 10 komunistov. Med njimi so identificirali tudi Ljubljancina Ivana Poloviča, ki je bil še nedavno pripravnik pri ljubljanskem okrožnem sodišču. Polovič je bil pri komunistih preiskovalni sodnik in je dal pri Ribnici postreliti nad 70 poštenih slovenskih mož in fantov. Polovič je bil za svoje zločine na mestu kaznovan.

Država jamči zasebno svojino, ki se pa ne sme izroditi v izkoriščanje.

Japonska poročevalska agencija »Domei« je objavila poročilo o potopljenih in poškodovanih vojnih ladjah, ki so bile uničene ali zadete med 27. oktobrom in 27. novembrom na področju Salomonov. Iz tega poročila izhaja, da so Japonci v omenjenem času dosegli izredne vspehe. Skupno so potopili 87 sovražnih ladij. Med njimi so 4 vojne ladje, 5 nosilk letal, 8 težkih križark, 9 lahkih križark, 8 rušilcev, 10 prevoznih ladij, 40 manjših vojnih ladij in še druge. Poškodovanih je bilo 32 vojnih ladij, sovražnih letal pa so sestrelili 514. Japonci so v istem času izpustili 2 rušilca in 118 letal. Dve križarki sta bili lahko poškodovani.

Življenje po smrti

Črtica iz umetniškega življenja

Nevihita je zdijvala mimo. Za njo je bežal hladni veter; pihal je ostro skozi ozelenela veje cvetočih dreves, da so se osveženi listi razburjeno tresli in metali s sebe težke kaplje. Sonce je obsijalo drevje, da se je zalesketalo; svoje dolge, svetle pramene je vrglo daleč za bežnimi, temnimi oblaki, ki so se gnetli in kopičili nad hribi. Slikar Andrej je počasi stopil po mokrem, razmršenem in utrujenem travniku.

Svetloba okrog sonca se je širila in vpijala slabotne bliske v daljavi, da so bili videti le še kot svetlo drhtenje mokrih listov po drevju. Topli žarki so se topili na robih temnih oblakov in razlivali svojo svetlobo vedno dalje v mrak, ki je bežal in delal prostor velikemu, svetlemu krogu.

Čudovite slike so se kazale pred Andrejem. Plesale so v rahlem vetru, nadevale so si pestro barvane plašče, jih odlagale, se skrivale, prikazovale in zginjale.

V daljavi se je na temnem obzorju za hip pokazala lepa mavrica, potem pa je sonce preplavilo vse nebo.

Lepa, mogočna slika se je razrasla pred Andrejem. V duši je čutil skrivnostno, drhtečo toploto.

Omamljen je dolgo strmel v to podobo, potem pa je pričel, sredi cvetočega travnika, s čopičem ustvarjati svoje lepe sanje.

Belo platno je ljubeče vpijalo v sebe krasno barvane odtence. Ko je stalo sonce visoko na nebu, je bila umetnina dovršena.

Sproščen, utešen in nasmejan je stal Andrej pred njo, v mračnih barvah je temnela pred njim njegova preteklost, v svetlobi se je bleščala sedanjost. Čutil je, da je ustvaril svoje največje in najboljše delo.

Na razstavi je razburjen in drhteč stal za gručami ljudi, ki so občudovali njegovo umetnino in se utapljali vanjo. Nihče ni šel brezbrizno mimo skrivnostnega »Življenja po smrti«. Vsa koga je zvalila in ljubeče držala pri sebi ubrana lepota temnih, bolečnih in svetlih barv, polnih veselja.

Pokrajina na steni je valovila v temnih, oljnatih odtinkih, temnordeči, sivi, mračni obrisi so bežali po travnikih in gozdovih, se dvigali med temne, ob robih osvetljene oblake in klubujoče zrl v naraščajočo svetlobo sonca. Po njivah in po drevju so se poznali sledovi nevihte, sledovi solza so se svetili po pokrajini, skrivnostne sence so nanašale nanjo tenčice sivega prahu. Na otožno pokrajino je uporno, ljubeče svetilo sonce, svetel, lep obraz, ki je prigoval temnim licem, naj se zvedre. Topli žarki spleteni iz svetlih las, so padali na temne sence, da so postajale škrlatno rdeče in zlatosvetle. Med žarki las sta se ljubeče stečevali drobni lepi roki in božali razmršene travnike, ki so se lesketali v soncu.

Andrej je prisluhnil, ko je začel znane glasove. Skril se je za stebel in napeto poslušal. Znani koraki so utihnili; ob njegovi sliki, Andrej se je nagnil naprej. Videl je, kako so znanci osupnili. Zagledali so vsak svojo podobo na steni! Zastrmeli so nad mračnimi, škrlatnordečimi in sivimi obrisi. Ko pa so na vrhu, nad svojimi podobami uzrli svetel, lep obraz na nebu, so se zgrozili. Andrej je prav dobro začutil njihov drget in prebujeno bolečino. Tresoč se po vsem telesu se je skril v najtemnejši kot dvorane. Ko so odhajali, je od daleč stopal za njimi. Tiho so šli, brez besed, vsak potopljen globoko v žalostne misli.

Andreju je bilo hudo. Ko je gledal za njimi, je opazil v daljavi svetlo podobo, ki se je bližala kakor svetloba izza oblakov. Šla je nežno, tiho, ljubeče v dvorano in se ustavila pred njegovo sliko.

Opazila je svoj svetli obraz na steni. Veselo se je zdržnila. Napeto, polna veselega pričakovanja je zrla v sliko. Porajajoči smeh pa ji je polagoma umrl na rdečih ustnicah. Temni, škrlatno rdeči in sivi obrisi so razlili svoje sence preko svetlega, sončnega obraza. Andrej je slišal, kako so udarjale težke, grenke kaplje na umazana tla.

Mrak je ovijal svetlo podobo, ko je odhajala, tema je zagrnila zapuščeno dvorano.

Tesno je bilo Andreju, ko je stal sam pred zatemnjeno sliko kakor pred hladnim, tihim otarjem. Poslušal je utripanje svojega srca, ki je zamolklo plapolalo kakor večna luč, kadar ugasnejo sveče.

Pobožno se je nagnil preko svetečega se okvirja in se napotil v zatemnjeno, sladko, skrivnostno lepoto.

Zdaj, v samotni in temi so se začuli in odmevali krklji znancev še bolj žalostno ko prej. »Zakaj si nas vse zaprl v ožek okvir, zakaj

Dolga je zgodovina umetnih zob

Pravijo, da bi se morali zobozdravniki zahvaliti za svojo eksistenco tistim davnim prednikom, ki so začeli hrano kuhati in pri tem uporabljati lonce. Predzgodovinski človek tja do najmlajše kamene dobe se je postavil z izredno zdravimi zobmi. O tem pričajo odkritja njegovih okostij. Sprememba je nastopila tedaj, ko je človek začel jesti meso, ne samo na ražnju ali med glinastimi ploščami pečeno, temveč tudi na razne načine kuhano. Ko je začel kuhati tudi drugo hrano, so njegovi zobje začeli izgubljati važno tkivo, ki vsebuje apno in izredno vreden vitamin B. Tako se je zgodilo, da je človek že davno pred sedanjimi časi začel nadomeščati naravno zobovje z umetnim.

Že nekateri egiptovski faraoni so imeli umetne zobe. Od tedanjih časov je primanjkovalo naravnim zobem vedno več tkiva. Človeško zobovje je bilo vedno manj odporno. Predvsem je temu kriv kruh, ki ne vsebuje nekaterih človeškemu organizmu potrebnih snovi. To je tedaj, kadar je pečen iz moke, ki ni dovolj nadrobno zmleta. Neki danski strokovnjak je dokazal na samem sebi, da človek lahko doseže izredno visoko starost, čeprav se preživlja s preprostim kruhom, vendar pa prefini kruh ne zadostuje za ohranitev zdravega organizma. Na ta način je dokazal, kolikšne važnosti je kruh iz dobro premete moke.

Več zelenjave in svežega sadja

Današnji človek ima že od najnežnejše otroške dobe, torej že svoje prve zobe zelo občutljive in kaj malo odporne. Žene v pričakovanju veselega dogodka jedo dosti premalo zelenjave in svežega sadja. V Bratislavi je prof. Euler preiskal 12.000 otrok in ugotovil, da jih ima več kot polovica slabe zobe. Otroci, ki so imeli zdrave in pravilno raščene zobe, so bili v 95% primerov iz družin, v katerih so jedli mnogo surove zelenjave, predvsem solate, paradižnikov, korenja in surovega kislega zelja.

Da bi tudi širši ljudski sloji bili poučeni o boleznih in poškodbah zob in da bi si svoje zobe tudi znali varovati, so v Berlinu v ta namen od-

prli posebne vrste muzej. Človeku, ki obišče ta muzej, se morda zazdi, kakor da bi prišel v kakšno srednjeveško grobnico.

Še starejšo zgodovino kakor je zgodovina zobozdravniških instrumentov, imajo umetni zobje. Že za časa kralja Heroda so imeli starodavni Egipčani prave mojstre v tej stroki. Iz IX. stoletja pr. Kr. imamo zlate nadomestke za zobe in nekake proteze zanje.

Podobno sestavljeno zobovje, le še bolj izpolnjeno, so našli pri Fenicanih, kar dokazuje visoko stopnjo takratne zobarske umetnosti tega pomorskega ljudstva.

V srednjem veku je istočasno z zanemarjanjem telesne nege padla tudi skrb za zdravo zobovje. Izjemo so tvorile številne šole, kjer so med drugim mladino poučevali tudi v tem, kako je treba negovati zobe. Pa tudi Arabci so bili neke vrste izjema v tem. Šele v 18. stoletju se začela delo in skrb za zdrave zobe na znanstveni podlagi. Danes je to zelo važna stvar pri splošnem skrbstvu za ljudsko zdravje.

Zobje iz lesa

Zanimivo je, da skušajo danes ohraniti zdrave zobe na ta način, da ljudje jedo čim več surove zelenjave in sadja, medtem ko so v starih časih raje delali umetno zobovje, in sicer iz slonove kosti, srebra, pa tudi kar lesene. Številna človeška zobovja iz tistih časov so izredno lepo grajena. Spadala so med tiste stvari, ki jih je moral imeti vsak, kdor je hotel veljati za kaj več. Ležala so med nešteti drugi drobni predmeti na toaletnih mizicah »boljšee« družbe tedanje dobe.

Na svetu ni nič novega, in vse se ponavlja, tako pravijo stara prerokovanja. Prav imajo ti preroki vsaj v toliko, v kolikor gre pri tem za zobe. V sedanjih časih so nastopile spet nove težave. Kemični izdelki, ki jih sodobni človek uporablja dan za dnem, so povečali nevarnost za zdrave zobovja ter so pripravili nešteto mladih ljudi ob naravne zobe.

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Za vipavsko juho potrebujem četrtil kilograma fižola, četrtil kilograma kislega zelja, 3 žlice olja, 2 žlici moke, dve žlici sesekljane čebule in dva stroka česna. Fižol skuham do mehkega in ga pretlačim. Posebej kuhano kisel zelje zmešam s fižolom in fižolovko in dolijem potrebne vode. Razbelim olje, na katerem zarumenim moko, čebulo in česen in s tem zabelim juho, ki naj se dobro prevre.

Ohrovtova juha. Na maslu dušim na rezance zrezani ohrovt, čebulo, česen in peteršilj, dokler se ves sok ne izpari. Potem posujem z moko, še malo prepražim ter po možnosti zalijem s kostno juho. Ko je ohrovt kuhan, pridan na kocke zrezani kuhani krompir in na drobno zrezane koščke mesa.

Fižolov golaž. Kadar imaš četrtil kilograma več ali manj mastne govedine ali drugega mesa, vzemi pol litra namočenega fižola ali fižolice,

posebej praži dve veliki čebuli na masti, dodaj žlico sladke paprike, ki jo zaliješ s tremi žlicami mrzle vode, malo kumne in česna, slično kakor za gulaž. dodaj zrezano meso in dušiš 20 minut. Ko je fižol že skoraj kuhan, ga s fižolovko vred dodaj dušenemu mesu in vse dobro premešaj, potem ko si dodala še 10 dkg sesekane slanice ali eno drobno narezano klobaso. Postavi kozico v pečico, kjer naj ostane v miru, dokler fižol ni popolnoma mehak.

Drobni nasveti

Zaltavo mast popravimo, če jo raztopimo, ji prilijemo malo vode (v razmerju: 10 litrov masti — pol litra vode), pridenemo skorjo kruha in narezane čebule ter jo še enkrat prevremo.

Česen se ne sme nikdar predolgo pražiti. Dovolj je, če ga le nekoliko popečemo in takoj zalijemo, da se skuha, ker sicer jed nima prijetnega okusa.

Kako zavaruješ kozarec in porcelan, da ne počijo. Deni kozarec (če misliš, da je potrebno, ga ovij s slamo ali platneno krpo) v mrzlo vodo, segrej vodo, pusti, da se kozarec nekoliko časa kuha in pusti potem, kolikor mogoče polagoma ohladiti vodo. Tako pripravljeni kozarci ne počijo niti pri največjih izpremembah vročine in mraza. Ta postopek uporabiš lahko tudi pri porcelanu, fajansi in lončeni posodi.

nisi ločil preteklosti od sedanjosti? Naši temni obrisi so bili žalostni, a so mirno tonili v pozabljenje in v smrt. Nič več nas ne bi zbolelo, svojih ran ne bi več čutili, če se ne bi zarezalo v naša srca svetlo rezilo srečnega, smehljajočega se obraza. To, prijatelj davni, nas je zbudilo iz spanja, ki je že sanjalo o smrti in nas prebudilo v boleče življenje. Vsa tvoja velika umetnost ni mogla prepričati naših bolečin!

Za mračnimi plasovi znancev iz dni preteklosti se je oglasil otožen glas svetlega obraza:

»Čemu si, ljubljeni, zrl mojo čisto ljubezen v čašo strupa. V ljubezni do tebe sem sama hotela prekriti sence preteklosti s tenčico veselja in pozabljenja. Zakaj si me prehitel? Name-ljal si slikati življenje po smrti, v tvojem srcu pa se je smrt prebudila v življenje!«

Andrej je stal skrušen pred sliko. Žarek luči je posvetil skozi okno in osvetlil temno olje na steni. Stara slika je dobila druge barve in črte. Andrej je videl samo še temne, olinete razburkane valove, nam njimi pa motno luč, skrivajočo se za oblake.

Stopil je k podobi in jo snel. Negotovitih korakov je stopal z njo do okna. Lunina svetloba je vrgla medlo luč na umetnino, da se je zableščala.

Andrej se je zagledal vanjo kakor v obraz, ki bo umrl naslednji hip: ljubezen in bolečina je bila razlita po njegovem licu.

»Res nisem prav storil,« je tiho spregovoril, »da sem te obudil iz sladkih sanj v življenje! Saj ti je bila usojena tako kratka zemeljska pot! Toda, pomiri se, ne bodo te več sstelele rane, bolečine bodo prenehale, ko boš prestopila prag smrti. Sprejelo te bo življenje brez strasti, življenje, ki bo lepo in večno!«

Iz žepa je potegnil nož in nastavlil rezilo na sredo svetlikajoče se umetnine. Zablestelo je, ko je zarezal in nekajkrat zahroplo.

Raztrgane cunje je držal v drhtečih rokah in se sklanjal skozi okno. Počas, košček za koščkom je spuščal iz rok. Temne sence so plahutale skoraj neslišno ob mračnem zidu v temino. Ko je padel poslednji košček, je luna posvetila z dvojno močjo.

Andrej je strmel v osvetljena tla. Ugledal je svetlo podobo v vsej svoji lepoti in skrivnosti. Videl je, kako je oživela in se dvignila s tal. Plaval je proti njemu, plesala v pestrih, skrivnostnih barvah in se smehljala. V svojem srcu je Andrej začutil nebeško toploto in sladkost.

Življenje je stonilo preko smrti in lepo, skrivnostno, večno življenje.

R. V.

Ljubljanske zabavljice:

Tobakarska

Tobak ni dobil poetičnega imena — »božja travica« šele dandanes. Prav kakor »božja kapljica« je ena tistih nebeških darov trpečemu človeštvu, ki se zaradi njih marsikomu zdi vredno živeti. Nedavno smo brali, da je res vredno živeti zgolj zaradi samega tobaka, če si ga namreč nakupiš vsaj za pol milijona lir. Zakaj je tobak tako silno čislán, vedo menda povedati kadilci, in nekadilcu se ne spodobi, da govori o tem. Toda nekadilec naj bi pomislil, zakaj so postali prijatelji tobaka tudi nekadilci, odnosno, zakaj so se vrste kadilcev zadnje čase takó pomnožile. Med kadilce pač ne moremo prištevati vseh kupovalcev tobaka. Ni povsem verjetno, da je kadilka šestletna deklica, ki jo vidiš stati zdaj pred to trafiko, čez pol ure pa pred drugo; bolj verjetno je, da je kadilka mamica, ki čaka ponižno v vrsti s cekarjem v roki; da so pa kadilke damice, ki si pred trafiko rdečijo ustnice, menda nihče ne dvomi. Verjeti ne moremo le, da so se te damice zadnje čase navadile tudi žvečiti tobačne klobase ter da znajo tako okusno pljuvati kakor gosi. Naposled je pa vseeno, ali kaj verjame ali ne — neizpodbitna resnica je, da je tobak bolj cenjen kakor žefran in da se ga dandanes nihče ne brani.

Ljudje so odkrili v tobaku neko skrivnost. Menda je hotel tobak proučiti in dognati, kaj je prav za prav v njem tako nebeško dobrega, tudi mož, ki je stanoval s svojo družino v večji stanovanjski hiši na periferiji. Baje ni bil kadilec. Zadnje čase je poskušal pokaditi zdaj pa zdaj kakšno cigareto in nedavno je žena, ki ni vedela, kaj se je zgodilo, že hotela poklicati zdravnika, ko je možaka vilo, kakor da se je zastrupil z gobami. Glavno pa je, da je mož začel kupovati tobak. Začel ga je kupovati tako kakor marsikdo — kakor da namerava začeti tekMOVATI z glavnim založnikom tobačnih izdelkov. Dan za dnem je trafil čas z nakupovanjem cigaret in z romanjem po mestu od trafike do trafike. Seveda je potratil tudi precej denarja, kar se pa zdi zdaj nekaterim postranskega pomena. Bolj pomembno se je zdelo našemu možaku, kje naj bi našel primerno shrambo za tobak ali, kako bi spremenil stanovanje v tobačno skladišče.

Vedel je, da tobaku ne prija vlaga; stanovanje ni bilo posebno suho. Mož si je prav zaradi tega priskrbel kurivo — kako, to je njegova skrivnost — in začel je kuriti. Toda, zdelo se mu je, da je bilo stanovanje tem bolj vlažno, čim bolj je kuril.

Kjer je ogenj, tam je dim. To seveda velja tudi za tobak. Sploh je pri tobaku glavno dim. O tem se je prepričal tudi naš možak in njegovi sosedi. Oni dan je dišalo po tobaku, namreč po tobačnem dimu, skoraj po vsej ulici, kjer je stanoval naš junak. Ljudje tega niso takoj opazili, ker pač zadnje čase diši povsod po tobačnem dimu. Zdi se, da so ljudje šel' zdaj začeli ceniti tobak ter da ne zamude nobene prilike, ko lahko žulijo cigarete. Kade na tramvaju, v kinu, v postelji, na cesti, pri kosilu, pri brivcu in menda celo na smrtni postelji. Ozračje je prenasršeno s tobačnim dimom, kakor da je ves svet ena sama tobačna prekajevalnica. Zato človek prej opazi, če je kje čist zrak, kakor če je prenasrščen s tobačnim dimom. Toda v tisti ulici se je moralo pripetiti ven-

dar nekaj posebnega; ljudje so domnevali, da je bil ustanovljen posebni tobakarski klub. Iz hiše, kjer je stanoval naš možak, se je kadilo, kakor da gori. Dim se je valil po stopnišču in hodniku in hušnil je skozi odprto okno, kakor da so se užgale saje v dimniku. Zato ni čuda, da je nekdo začel kričati: »Goril«

V resnici je gorelo, a še mnogo bolj se je kadilo; kadilo se je brez kadilcev. Ko je žena našega junaka odprla vrata stanovanja, se je onesvestila; soba je bila polna dima, da je bilo vprav mračno. Neznansko je dišalo, kakor bi rekli kadilci. Nekadilci bi seveda sodili drugače. Ko so prihiteli na pomoč sosedge in so z veliko težavo udušili ogenj, so tudi ugotovili, da se je v zakurjeni sobi vnel tesno ob železni peči nakupčeni tobak. Koliko ga je pogorelo, ni bilo tako lahko dognati. Tudi ta tobak bo vštet v skupno statistiko o pokajenih tobačnih izdelkih v Ljubljani. Imenitno se je kadilo; tako je treba poslej med kadilce prištevati tudi višje sile.

Ivan Albrecht:

Spomini Mihca Paglavca

Kako sva živel z dedom

Moj ded je bil mož stare korenine. Kar se ga spominjam, je bil vedno enak: čokat, pa vendar zastaven, šegav in prijeten mož sivomodrih oči. Sivi lasje so mu po tedanji noši segali v bujnih kodrih do ramen. Bil je doma z velike kmetije, kjer je bila tudi gostilna; zato je bil vajen vina, ki ga je tudi meni često dal, češ:

»Le pij, Mihec! Ko sem bil jaz tak kakor ti, sem bil v vinu ko žaba v luži!«

Ker mi je vselej nasul v vino tudi sladkorja, se plače nisem branil. Tudi nisem verjel, da bi mi mogla pijača kaj škoditi. Saj je vendar ded star že čez osemdeset let, pa se ni nikoli ogibal vina.

Nazadnje se je deda lotila bolezen: dobil je vodenico in noge so mu otekale tako močno, da ni mogel iz sohe. Ker sem bil najmlajši pri hiši in še za nobeno delo ne poraben, sem drugoval dedu, da ga ni mučilo dolgočasje. Ker pa je bil ded ugleden mož in v prejšnjih časih dolgo vrsto let župan, so ga prihajali ljudje pogosto obiskovat. Svojim obiskovalcem je moj ded vedno postregel s kako malenkostjo: z vinom, z žganjem itd. Mene je ob takih prilikah vselej poslal v gostilno, da sem prinesel pijače. Potem smo sedeli

NORAH DIVJINA CVETE

Po čudnem naključju se je ravno ob času, ko sem si kupil Mickenjevo tovarštvu, tudi Natanael Gore zedinil z novimi udeleženci pri našem podjetju. Dva kvekerja sta ga prosila, da bi se mu smela pridružiti s svojima rodbinama. V Salemu so sicer trpeli kvekerje, odkar pa je zavladal nov duh verske strogosti, so začeli ljudje z nezaupanjem zreti na člane te svobodnjaške sekte. Zatorej sta se družini Crane in Pikle, skupno dvanajst oseb, odločili, da odpotujeta z nami. Kar dobro sem se razumel z vrliimi, dasi nekoliko muhastimi ljudmi — tako dobro, kolikor je to sploh mogoče med ljudmi, katerih svetovni nazorji se tako zelo razlikujejo. Phineas Pikle, vdovec s šestimi otroci si je vtepel v glavo, da morajo imeti imena vseh njegovih otrok začetno črko M. Hčerka je bilo ime Mahitabel, Mary in Marta, sinovom Mark, Matej in Mojzes. Jakob Crane je imel ženo po imenu Deborah, hčerko Hano in dva sinova, izmed katerih je bil eden krščen za Tomaža, dočim so drugega, ki mu je bilo ime Jakob, kakor njegovemu očetu, klicali za razliko Jake. Obe družini sta bili v daljnem sorodništvu in vsi njuni člani so si bili med seboj podobni. Vsi brez izjeme so bili visoki in sloki, žilavi kakor kitove kosti, imeli so suhe svetle lase, velike nosove in sinje oči. Ako si jih imel vse pred očmi, si nehoté moral pomisliti na čredo ovac, in kakor ovce so bili tudi nežni in miroljubni.

Tako nas je bilo zdaj osem in trideset in smo razpolagali z več dvanajstimi vozovi, dejstvo, ki je nudilo Natanaelu Goreju priliko, da je vsaj za časa vožnje uresničil svoje ideje o skupni lastnini, ki so mu že zdavnaj rojile po glavi. In ker je bila večina predmetov, ki smo si jih morali med seboj deliti, Gorejeva last, mu niti Eli, strastni pristaš samostojnosti ni mogel ugovarjati. Take vrste skupnost je bila v marsikaterem oziru tudi neizogibna. Nekaj krav je dajalo mleko, druge so bile breje; ti konji so bili večji od onih in so

lahko vlekli večjo težo. Na vsak voz sta odpadla dva konja. Družini Pikle in Crane pa, ki sta imeli skupaj štiri voze, sta vpregli v dva izmed njih osle.

Zaloge živil, ki smo jih vzeli s seboj, so bile preračunane na eno leto. Vrh tega smo imeli veliko množino pšenice, graha, fižola in krompirja, ki jih bomo potrebovali za spomladansko setev.

Mislím, da ni še nihče nastopil podobne poti z večjo radostjo ali pod ugodnejšimi znamenji kakor mi. Vreme je bilo prekrasno — jasno, suho in sončno. Večina izmed nas je čutila po tesnih stanovanjskih razmerah v Salemu gibanje na svežem, prostem zraku kot pravo okrepčilo. Morda je v vsakem človeku nekoliko ciganske krvi in morda je bil prav to razlog, da smo se počutili srečne in zadovoljne, najsi smo bili še tako utrujeni. V tistih večerih, ko smo si postavili šotore, ko so se konji, osvobodeni vprege, razbežali po travnikih zadovoljno trgajoč in prežvekujoč zeleno travo, ko se je dvigal dim naravnost proti večernemu nebu, ko me je prijetno ščegetal v nosu vonj jedil, ki so jih pripravljale ženske, v tistih večerih sem se vsaj jaz počutil tako vedrega in lahkotnega, kakor le malokdaj poprej in pozneje v svojem življenju. Celo Eli je bil tu v prosti naravi ves drugačen kakor na palubi ladje. Pogosto smo ga slišali prepevati pobožno, vendar veselo romarsko pesem, kazal se nam je s svoje najboljše strani, ako je bilo treba tu ali tam pomagati, ter je z neskončnim trudom in previdnostjo vodil konje po strmih stezah, po katerih smo se vozili zdaj, ko je ležala travnata ravnina za nami. Včasih so morali zapreči kar po štiri ali celo po šest konj, da smo lahko spravili vozove preko kake strmine. Pri tem delu je bil Eli neutrudljiv in nam je vedel svetovati celo v največjih težavah.

V dolinah smo šli mimo mnogih majhnih naselbin — Neatheada, Colombine, Sanetuaryja — ki so se, sestavljene iz čistih, lesenih hišic, stiskale okrog majhne cerkvice. In vsaka naselbina je ležala sredi plodnega polja. Povsod so nas prav pristrčno sprejeli; povsod smo dobivali dobrodošle majhne darove: svež med, slive in jabolka, svež krompir, velike kose dragocenega kruha. Naseljenci so nas poučili tudi o težkočah ali nevarnostih, na katerih bi spotoma utegnili naleteti. Gore pa je vedno znova razprostil svoj zemljevid in izpreminjal na njem to in ono. Ako se spominjam tistega časa, tedaj

in se pomenkovali. Ded se je ob taki priložnosti vselej razvedril in je pripovedoval o Francozih, o vojnah na Laškem in sploh o starih časih in dogodkih. Samo gorje, ako ga je kdo nagovoril: »Oče, koliko ste pa že stari, ko veste toliko povedati!«

Tedaj je bilo mahoma konec vsega dobrega. Ded je kapasto pogledal in mi ukazal:

»Mihec, daj mu krljčev, da ne bo grizel mojih dim!«

In moral sem odpreti staro skrinjo in nasuti začudenemu obiskovalcu krljčev v pest, medtem, ko mu je ded dejal:

»Tako, zdaj lahko greš! Če sem ti napoti, kaj hodiš k meni? Rajši pojdi v cerkev in moli za pravo pamet!«

Tak odgovor je dobil vsakdo, ne glede na starost in stan. Ako ni takoj odšel, mu je ded povedal še več.

»Ali sem ti kaj dolžan, da sem ti prestar? Če živim, živim za svoje!«

In tak neprevidnež ni smel nikdar več k mojemu dedu. Jaz sem si seve dobro zapomnil to vprašanje in sem pazil, da mi ni nikoli ušlo iz ust. Ako sem ga pa porabil, sem ga prav in o pravi priliki. Ded me je namreč večkrat poslal po žganje, tudi če ni bilo obiskov. In ko sem nekoč pokusil tisto rdečo tekočino (— žganja mi namreč ded ni dajal! —), sem spoznal, da je zelo sladka. Zato so me počasi premagale skušnjave. Kakor hitro sem prišel do hiše, sem se skrčil za ogel in srebnil požirek pijače, potem pa pri koritu, ki je bilo tam zraven, hitro dotočil vode. Ker se mi je nekaikrat posrečilo, sem postal vedno pogumnejši, dokler ni ded nekoč pogodrnjal:

»Joj, kakšni so zdaj ti štacunarji! Za pošten denar mi grdoba pošilja samo vodo!«

Ko me je prihodnjič spet poslal po tisto sladko žganje, mi je naročil:

»Povej, munc, da mi ni treba pošiljati vode!«

Premišljeval sem vso pot, kako bi naredil žganja se tokrat nisem dotaknil, a ko sem se vrnil, sem dejal:

»Pomislite, ded, kaj mi je dejal ta grdoba v štacuni?! Vprašal me je, koliko ste stari!«

Ded, ki je že hotel pokusiti pijačo, je takoj postavil steklenico na mizo.

»Nesi nazaj in mu povej, da sem za kupovanje njegove vode še vedno premislil!«

Seveda sem moral nesti pijačo nazaj in je odtlej nisem več pokusil, kajti ded je ni hotel več naročati.

V trgovini so me seveda debelo gledali, ko sem prinesel pijačo nazaj. Ko pa sem čisto nedolžno dejal, da dedu žganje več ne diši, mi je trgovec vrnil denar in menil:

»Zdaj pa mož gotovo ne bo več dolgo tlačil zemlje, ko mu je še to odpovedalo!«

Imjod je res še tisto zimo zapustil ta svet, ne da bi bil izvedel, kako je bil štacunar glede vode — nedolžen.

„Spomin“

Ali veste, dragi moji, kaj je »spomin«? Kadar kje kdo umrje, slišajo njegovi sorodniki, prijatelji ali znanci trkanje, ropotanje, hojo ali kaj podobnega. Ko pa se ozro, ni nikogar, ki bi trkal. Tedaj vedo da je bil to »spomin«. Včasih pa pride celo rajni nazaj. Tako je bilo z mojim dedom. Da bo vselagije umljivo, moram povedati še nekaj malega iz njegovega življenja. Kdor je stopil pri nas v vežo je videl troje vrat: ena, na desni strani, v veliko družinsko sobo, tako zvano »hišo«, ena v kuhinjo, ena, na levi strani, pa v klet. Pri slednjih se vzpenjajo stopnice v prvo nadstropje. Ker jih z dveh strani od vrha do tal skriva zid, ni mogoče videti človeka, ki gre po njih, dokler ne stopi v vežo. — Ko je moj ded izročil posestvo mojemu očetu, si je pridržal gornje prostore zase. Ker pa mu je bilo samemu dolgčas, je na večer, ko je pojenjalo delo, rad prihajal v pritličje, sedel v sobi za peč in nam pravil razne zgodbe. Medtem ko smo mi imeli že petrolejke, je ded za svoje potrebe uporabljal izključno še leščerbo na olje. Kadar je šel po stopnicah, ni bil nikoli brez leščerbe in ne brez palice, na katero se je previdno opiral. Ker je že precej težko hodil, se je njegova hoja ločila od vseh drugih. In kadar smo ga slišali prihajati, smo se vsi razveselili.

Ko ga potem ni bilo več, nam je vsem bilo dolgčas po njem. Marsikak večer je vzdihnil ta in oni:

»Oh, če bi zdajle prišli oče, Bog jim daj dobro, pa spet katero rekli...«

Zlasti je vzdihovala moja mati. Jaz sem imel takrat kakih osem let. Poslušal sem to vzdihovanje in sklenil, da bom pomagal vzdihujočim.

Bilo je zgodaj spomladi, ko so dnevi še kratki. Mati je sedela v veži na pragu in lupila krompir, jaz pa sem počasi odlezel po stopnicah v prvo nadstropje. Poiskal sem dedovo leščerbo, palico, čevlje in klobuk, pa sem tako opremljen odkoracal po stopnicah. Stop-stop, stop-stop, pa sem malo postal, nekoliko posopihal in poisljano mrmral, kakor je pač bila vedno dedova navada. Ko pridem do srede stopnic, zaslišim, da mati v veži moli:

»Gospod, daj jim večni mir in pokoj in večna luč naj jim sveti!«

Še malo počakam, potem pa spet: stop-stop, stop-stop... S palico tipljem po stopnicah, sopiham in mrmram in spet obstanem. Mati v veži pa:

»Za pet svetih božjih krvavih ran, oče, povejte, kaj potrebujete?!«

Meni je šlo na smeh, toda oglašiti se nisem hotel, ampak sem po kratkem oddihu nadaljeval svojo pot. Materina molitev v veži je bila samo še jecljanje, jaz pa vesel, da še nikoli tega. Jel sem še bolj sopihati in mrmrati, dokler nisem stopil na predzadnjo stopnico. Tedaj pomolim palico in leščerbo v vežo in pozdravim kar le mogoče z dedovemu podobnim glasom:

»Dober večer!«

Mati krikne. Naenkrat začujem, da je nekaj kopnilo na vrata. V strahu izpustim palico in leščerbo, ki se žvenkljaje razleti na kamenitem vežinem tlaku, pustim dedove čevlje in klobuk na stopnicah in planem k materi, da bi videl, kaj se je zgodilo. V naslednjem trenutku že zagledam mater, ki je ležala vznaskonjena na vrata in kakor brez življenja. Tedaj jamem na vse pretege klicati na pomoč, letim proti hlevu in se derem:

»Pomagajte, pomagajte, mati umirajo!«

Iz hleva prilete zapored oče, dva brata, hlapec, dekla in pastir, ki so pokládali živini.

»Kaj je, kaj? zijaš?« me vprašujejo vsi v eni sapi, jaz pa samo:

»Mati umirajo!«

»Kje?«

»V veži — na pragu!«

Vse se spusti v tek proti hiši. Kakor bi trenili, dvignejo mater, jo odnesejo na posteljo in se na vse mogoče načine trudijo, da bi jo spet zdravnili. Jaz sam sem tako prestrašen, kakor da se svet podira name. Šele ko opazim, da je mati odprla oči in pogledala po navzočih, se mi odvali težki kamen skrbi od srca. Ko se mati popolnoma zave, pove počasi:

»Oče so prišli nazaj!«

Vsi navzoči se prekrizajo in ostrme, mene pa se iznova poloti strah: »Kaj bo zdaj, če pride moja nagajivost na dan! Mojega telesa uboga zadnja plat!«

Kadar se je razjezil moj oče, ni bilo dobro orati z njim. To sem vedel iz marsikateri bridke izkušnje. Zato sem se v trenutku splošnega prenehanja neopazno izmuznil iz sobe, pobral dedove čevlje in klobuk ter odnesel oboje na svoje mesto, medtem ko sem palico in razbito leščerbo pustil kar lepo v veži. Nato sem se podvizal nazaj in poslušal, kako je z drhtečim glasom pripovedovala mati o čudnem in nenavadnem dogodku. Bila je trdno prepričana, da je deda ne samo slišala, ampak tudi videla. Da bi odvrnil sum od sebe, sem tudi jaz povedal svoje. Dejal sem, da sem se igral pred hišo in da sem zaslišal dedov korak. Hotel sem k materi, ko pa sem stopil v vežo, je nekaj zaropotalo. Tedaj sem pa že tudi zagledal nezavestno mater na pragu.

Z očetom sva ostala pri materi, ostali pa so šli svetit po veži, da bi videli, kaj neki bi bilo moglo povzročiti ropot. Naenkrat zakleše pastir:

»Tukaj je palica starega očeta!«

In takoj nato hlapec:

»In leščerba je razbita tu! Crepinje so še tople in tudi olje se še pozna na tleh.«

Skrivnostna groza se je polastila vseh, celo mene, ki sem vedel, kako je z leščerbo in palico. Na očetov ukaz smo jeli moliti. Palico in ostanke leščerbe smo poskropili z blagoslovljeno vodo in vrgli na ogenj. Materina krepka narava je kmalu premagala strah, zdihoval pa ni iz nje tistega večera nihče več, naj bi prišel ded nazaj. Celu na polju, ko je včasih kakšna ženska tarnala, da

se mi zdi kakor ozarjen z zlatim sijem toplega sonca, človeške prijaznosti in blagoslovljenega dela.

Počasi smo se vozili — rekli smo, da se pomikamo v »kravjem koraku« — zaradi živine, ki je v spremstvu ciginov tvorila našo zadnjo četo in ki je nikoli nismo smeli izgubiti izpred oči. Bilo je torej že sredi septembra, ko smo pred seboj zagledali zadnjo naselbino, mimo katere je vodila naša pot. Kraj je bil na Gorejevi karti zaznamovan pod imenom Fort Outpost ter je bil ena tistih naselbin, ki je bila v času indijanske vojne do tal porušena. Ker pa je ležala naselbina sredi dobro obdelanih njiv, so jo od pomladi tega leta naseljenci zopet obnovili. Ležala je v dolini, in ko smo dospeli do prelaza na vrhu hriba, smo pod seboj zagledali hiše in zlatorumeno žitno polje, dvigajoče se iznad sivozelenih travnikov, obsijanih od sonca. Zadnje dneve je postajalo vedno bolj hladno in koža se nam je ježila v hladnem vetru, ki je pihal s severa. Ko se je Gorejev voz ustavil ob mojem — poslal sem Andyja s konji nazaj, da bi pomagal Lomaxu spraviti njegove potnike na hrib — je Natanael lenil: »Zdi se mi, da so ljudje tam spodaj jako zaostali v žetvi. Nikogar ne vidim na polju. Zelo čudno!«

V tem trenutku nama je Eli, ki je pravkar postavil svoj voz za najinim in se je lotil razpreganja konj, zaklical: »Jutri je Gospodov dan. Kaj bi rekli, gospod Gore, ako bi se utaborili ob vznožju hriba ter se udeležili službe božje tamkaj v cerkvi?«

»Dobra misel,« je prikimal Gore, »in zadnja priložnost, ki se nam ponuja. Rad bi tudi...« Utihnil je in napeto zrl v dolino. »Ti imaš mlajše oči kakor jaz, Filip, povej mi vendar, kaj vidiš tam spodaj?« Sledil sem njegovemu iztegnjenemu prstu in po kratkem premisleku dejal:

»Videti je, da gre nekdo proti nam... kakor da šepa... da, spet je tam... za trenutek je moral leči na tla. Le kaj mu je?«

»To bomo kmalu izvedeli,« je menil Gore in stekel po hribu navzdol. Naglo, kolikor sem mogel, sem poskakovalje stekel za njim. Neznaneec se nam je skušal približati, a se je vsak trenutek ustavil in naposled omahovaje obstal. Bil je tak, kakor da je pravkar vstal z mrtvaške postelje ter se napotil proti nam. Ko je bil le še kakih dvajset korakov pred nami, in smo lahko razločno videli njegovo

smrtno bledico in potne kapije na čelu, je kakor v obrambo dvignil roko. Slišali smo njegov nenavadno hripav glas, vendar ga nismo razumeli, zato smo šli še bliže k njemu. On pa je takoj spet svariče dvignil roko, ki pa je takoj spet mrtvo omahnila, kakor roka lutke. Spet je skušal govoriti, in zdaj sem razumel njegove besede: »Svarim vas... huda bolezen...«

Gorejeve oči so se srečale z mojimi. Nehote sva stopila za korak nazaj, kakor da se hočeva pokoriti isti misli, vendar sva se takoj na to znova približala moškemu, kakor da sva se zasramovala svoje slabosti.

»Je med vami mnogo bolnih, prijatelj?« je sočutno vprašal Gore.

Mož se je zgrabil za grlo. »Da... skoraj vsi. Tu v grlu nam tiči... davi nas...« je sunkoma spravil iz sebe. »Danes... jutraj... se je lotilo tudi mene...« Tedaj se je zvrnil na zemljo. Hotel sem mu pohiteti na pomoč, a Gore me je zadržal. »Pomagajte,« je dejal. »Mislimi moramo tudi na druge.«

Še trenutek smo postali pred negibnim telesom, slekla sva sukniče in pokrila z njima nezavestnega, ne da bi se ga bila dotaknili. Potem sva se okrenila in pohitela nazaj na hrib, kolikor je bilo le mogoče postaranemu možu in pohabljenju. Kmalu sva bila pri ostalih. Med tem sta prispela na vrh dva nadaljnja voza, dva druga pa sta se nam škripajoče bližala.

»Naročite ljudem, naj se utabore tu zgoraj, Eli,« je ukazal Gore, »potem pa pridite z menoj. Vi, Filip, vzemite Lomaxa in Pikleja, jaz pa pojdem iskat Thomasa in Craneja. Onkraj pri rdečem grmovju se snidemo. In vzemite si drugo suknojo Filip! Hladno je!«

Čez četrte ure nas je sedem sedelo v zavetju pod grmovjem. Gore je z resnim glasom izpregovoril:

»Najprej se moramo odločiti, ali smo sploh upravičeni sklepati?« je začel. »Ali naj sami prevzamemo odgovornost, ali pa naj odkrijemo zadevo tudi ostalim možem?«

»Niste nam še povedali, za kaj gre,« je mirno omenil Crane.

»V Fort Outpostu razsaja huda kuga. S Filipom sva pravkar govorila z nekim moškim, ki nas je prišel svariti, pa se tudi sam nahaja v zelo slabem stanju. Doslej se ga nisva dotaknili. Sklepati moramo o vprašanju, ali naj — to se pravi nekateri izmed nas —

Ko je Ljubljana štela le 16.000 prebivalcev

Zanimivo gibanje števila ljubljanskega prebivalstva v preteklosti in sedanjosti

Najboljšo sliko razvoja Ljubljane nam nudijo številke o gibanju števila prebivalstva. Sodbe o ljubljanskem napredku so precej deljene; nekateri se ne morejo nikdar dovolj načuditi, kako naglo se je razvila Ljubljana ter kako silno je napredovala v zadnjih desetletjih. Spričo tega naglega razvoja našega mesta se jim je vendar zdelo skoraj nezasišlan napredek vsaka nova večja hiša. Glede na svojo velikost ob koncu 18. stoletja, ko se je mesto začelo prerajati ob porušenem srednjeveškem obzidju, je zdaj Ljubljana v resnici velika. Tudi sedanje število prebivalstva kaže, da se je mesto precej naglo razvilo. Pri razvoju mesta in povečanju števila prebivalstva pa moramo upoštevati dvoje: razvoj samega starega mesta brez priključitve novih okrajev in okoliških občin in razširjenje mestne površine na okolico ter s tem v zvezi naraščanje števila prebivalstva. Vključitev okolice v mestno občino ne pomeni prav za prav napredka samega mesta, razen, če upoštevamo, da se je okolica razvila pod vplivom mestne bližine tako, da je postala sama na sebi del mesta. Mesto je namreč mogoče povečati tudi umetno, zgolj z upravnimi ukrepi, da mu priključijo večjo ali manjšo okolico. Priključitev pa lahko pomeni prav tako napredek kakor nazadovanje, kajti okolica se navadno ne razvija primerno urbanističnim načelom in v skladu z mestnimi koristmi ter stremiljenji. Tu pa ne nameravamo razsojati, ali je Ljubljana napredovala v zadnjih stoletjih ali ne, temveč le opozoriti na nekaj zanimivih in značilnih števil o njenem razvoju ter življenju.

Srednjeveška Ljubljana

Začeti je treba s srednjeveško Ljubljano. Kakšna je bila, nam pove precej dobro Valvasor, a nešteto podrobnosti je še razkropljenih v novjših spisih, zlasti Vrhovčevih in delih drugih krajevnih zgodovinarjev. Srednjeveško Ljubljano je omejevalo tesno obzidje; oklepalo jo je tako tesno, da je bil njen razvoj zaključen. Mestna

bi rada vsaj še enkrat videla tega ali onega svojca, se je moja mati takoj oglašila:

»Bog jim daj večni mir in pokoj! Samo tega si nikar ne želi! Jaz že vem, kaj se to pravi! Najhujšemu sovražniku ne bi privoščila takega srca, kakršnega sem prestala jaz!«

Vsakokrat je ob taki priliki povedala zgodbo o mojem dedu. Kakor sem bil jaz poleg, me je vselej malo zapelala vest in vselej sem tudi sklenil, da nikoli več ne bom v imenu pokojnih nadlegoval ljudi.

Pa saj veste, kako je! Duh je voljan, meso pa slabo. Meni pač ni dala žilica miru. Ako ne tako, sem jo uganil drugače. Brez nerodnosti pač ni šlo...

gremo v dolino ter nudimo naseljencem pomoč, ali pa naj prepustimo ljudi njihovi usodi, kakor da nas ni pot vodila mimo naselbine? Drugo vprašanje pa je: Ali naj sklepamo mi starejši sami, ali naj pa vprašamo vsakega posameznika za njegovo mnenje?

Sedeč tako pod grmovjem, nezadostno zavarovani pred vedno močnejšim popoldanskim severnim vetrom, smo se znašli pred problemom, ki že od najstarejših časov teži človeško družbo. Ali naj, kadar gre za splošno dobrobit, starost in premoženje upraviči nekoga, da ukazuje svojim tovarišem, ali pa naj ima vsak glas enako veljavo? Majhno število onih, ki nosijo odgovornost, daje poročstvo za naglo odločitev; sklepčnost vseh pa je seveda počasna in zamudna... Pa se je vendarle zganil v meni dvom. Zakaj naj bi glas Mateja Thomasa veljal več kakor Andyjev, da navedem samo en primer? Pastor je prav tako malo kakor Andy doprinesel k našemu podjetju. Bil je ravno tako zavisen od Natanaela Goreja kakor Andy od mene...

»Vsakdo izmed nas lahko izgubi življenje,« sem v svoje lastno presenečenje prekinil molk, ki je sledil Gorejevimi besedami. »Zato ima tudi vsak mož pravico, da pove svoje mnenje o tej stvari.«

Matej Thomas mi je tako vneto ugovarjal, kakor da sem bil izgovoril kletev.

»Vsak mož, pravite? Zakaj potem ne tudi vsaka ženska, vsak otrok? Mi smo najstarejši, mi smo pred Bogom odgovorni za ostale. Kar sklenemo mi, mora torej pač veljati tudi za ostale. Se vam ne zdi tako, mladi mož?«

Prav razločno sem mu lahko bral misli z obraza. Nisem spadal med »najstarejše«. Nisem imel česa iskati tu...

»Kdo je prisodil najstarejšim pravico odgovornosti?« sem vprašal dokaj ognjevit. »Gospod Gore je polnovečjavni voditelj našega podjetja. On nas je zbral vse in izvršil vse delo. Prenekateri od nas je prinesel s seboj denar, drugi svojo delovno moč, beseda prvih je torej pač toliko vredna, kakor beseda drugih. Sicer pa midva, gospod Thomas, nimava kaj odločati. Važno je, kaj poreče gospod Gore.«

površina je bila zelo gosto zazidana. Varčevali so v pravem pomenu besede s sleherno pedjo prostora, vendar ne moremo govoriti o pravi smotrnosti ter ureditvah po splošnem načrtu. Tedaj pač še ni bilo v veljavi dandanašnjih stavbnih in regulacijskih predpisov in ves način srednjeveškega življenja je vtisnil tudi stavbnemu razvoju mesta svoj pečat. Ob koncu 18. stoletja so začeli v Ljubljani podirati srednjeveško obzidje, ki je bilo že marsikje tako razpadlo, da je celo ogrožalo življenjsko varnost ljudi. Vzdrževanje mestnega obzidja ni bila lahka naloga. Dokler je pa bilo obzidje res življenjska potreba mesta, se meščanom niso zdele gmotne žrtve tako hude. Razen tega so si meščani prizadevali, da jim je pri vzdrževanju pomagal s posebnimi podporami cesar in tudi plemstvo, ki je bilo stan zase, je moralo pomagati. Skoraj neopazno je pa minila doba srednjeveškega vojevanja in pomembnosti mestnih obzidij. Tudi turški napadi v notranjost Evrope se niso več ponavljali. Obzidje je pa razpadalo ter opozarjalo nase. Treba bi ga bilo še nadalje popravljati, da bi ne razpadlo ter da bi že zaradi razpadanja ne izgubilo povsem svojega pomena. Prezreti tudi niso mogli, da je obzidje oviralo promet, pa tudi dotok svežega zraka v mesto in da je bilo velika cokol mestnemu napredku. Zato so sklenili obzidje podreti. Toda nobena tako velika sprememba v življenju ne more naleteti na splošno odobravanje; ljudje so v bistvu starokopitni, ne glede na to, ali so meščani ali kmetje. Zato so naši meščani trepetali, da bi mesto izpostavljeno roparjem, potepuhom, tatovom, upornim kmetom in kdove kakšni drhali še, ko ga ne bo več ščitilo obzidje. Uprali so se podiranju obzidja, a duh novega časa je bil že premočen in obzidje je postopno padlo. Začela se je nova doba Ljubljane — »novoveške« Ljubljane v razliko od srednjeveške dobe. Novi vek se je v splošnem sicer začel že prej, a srednjeveške ustanove so živele še dalje tudi v starih mestih, kakršno je bilo Ljubljana.

Ljubljansko prebivalstvo pred 150 leti

Ljubljana znotraj srednjeveškega obzidja je bila res le mesteca. Po nastanku in razvoju jo lahko delimo v tri dele. Najstarejše mesto je Stari trg v širšem pomenu besede. V začetku se je Ljubljana razprostirala samo na desnem bregu Ljubljanice. Na severu jo je ščitilo obzidje Pod tranč; vleklo se je od tam po strmih grajskem pobočju na vrh, na južni strani se je spuščalo k »pisanim vratom« na kraju sedanje Karlovske ceste in se nadaljevalo proti Ljubljani na Zabjaku. Proti zahodu je bila meja tega mesta

Od Figove do nebotičnika ali od dolge vasi do bele Ljubljane

Ljubljana. V svojem nadaljnjem razvoju se je Ljubljana raztegnila na levi breg Ljubljanice in tako je nastal Novi trg. Obzidje na levem bregu se je vleklo od Ljubljanice proti zahodu po sedanji Cojzovi cesti, na sedanji Emonski cesti se je usmerilo v smeri Vegove ulice ob temkajšnji (na kraju sedanje vseučiliške knjižnice) in ob deželnem dvorcu (vicedomsko palača, na kraju sedanje univerze) proti severu, na sedanjem Kongresnem trgu se je pa spustilo k Ljubljani. Pozneje se je Ljubljana še raztegnila od Starega trga proti severu in vzhodu tako da je obzidje poslej oklepalo mesto pri sedanjem Krekovi in na Vodnikovem trgu. Vsi ti trije deli stare Ljubljane so ostali v bistvu nespremenjeni do konca 18. stoletja, ko je začelo padati mestno obzidje. Naselja zunaj mej stare Ljubljane, čeprav v neposredni bližini mesta: so bila predmestja: Gradišče, Sentpetrsko predmestje, Kapucinsko predmestje in Karlovske predmestje. Še v času francoske zasedbe, ko prvič lahko govorimo o »Veliki Ljubljani«, ker je bilo ozemlje ljubljanske občine zelo razširjeno, so razlikovali med »notranjim mestom«, namreč »Layblich intra muros« in »zunanjim mestom«, predmestji (L. Extra muros), čeprav tedaj že dolgo ni bilo več obzidja. Zanima nas, koliko je štela tedaj, ko je padlo mestno obzidje, sama Ljubljana

»Ali vas torej smem vprašati, mladi mož, zakaj ste potem takšno sploh odprli usta?«

»Glasno sem mislil,« sem odvrnil hladno in čakal, da kdo od nas povzame besedo.

»Smo že pri kočljivi točki,« je mirno rekel Natanael Gore. »Ni povprašanje o tem, kdo nam je dal odgovornost, zahteva vesten odgovor. Odgovor pa se lahko glasi le tako: Nihče! Vendar pa si hočemo sami podeliti to pravico in nočemo več izgubljati časa. Tudi spodaj pa umirajo ljudje!«

Tako so torej sklicali vse moške; in Gore jim je pojasnil, za kaj gre. Morda je bilo prav zato, ker nas je bilo na prvem posvetu sedem, določeno sedmero volilcev. Vsak je dobil po sedem paličic, zapoved, naj jih da tistim članom naše skupnosti, katere smatra za najbolj vredne, da vodijo naše občestvo. Sklepi tako izvoljenih zastopnikov naj bi bili polnovečjavni in naj bi imeli moč zakonov, naj smo pustili vse zakone za seboj. Le v izredno važnih slučajih, kakršni je bil ta, s katerim smo se pravkar ukvarjali, so smeli tudi drugi povedati svoje mnenje.

Cim se je glasovanje začelo, sem stopil v stran, da ne bi pri nikom vzbujal videza, kakor da računam na njegov glas. Vendar je Andy takoj pristopil k meni ter mi skušal stisniti v roke vseh svojih sedem paličic.

»Bedak si,« sem ga nadri, »to vendar ne gre! Vsaj eno paličico moraš dati sedmerim starejšim moškim. Pojdi — začni z gospodom Gorejem.«

»Vseeno mi je, le kar vzemite prvi,« je trmasto vztrajal Andy. Spustil sem torej paličico v svoj žep. Takoj nato sta mi ponudila svoje paličice Ralf in Simon Whistlerjeva, tedaj pa sem se prenehel braniti ter sem spoštljivo sprejel Mikejev glas ter glasova Izaka Carterja, Tima Dendyja, Harry Wrighta, Williama Lomaxa, Jaka Craneja, Amosa Beetona in vseh mladih Piklesov. Nazadnje pa mi je v moje največje presenečenje celo Eli vrnil svojo poslednjo paličico, pa tudi gospod Gore mi je dal eno svojih. Tedaj sem vedel, da mi zaupa in to spoznanje me je nad vse vzradostilo.

Natanael Gore je dobil glasove vseh dva in dvajsetih moških in je bil spričo tega razumljivega zaupanja tako ganjen, kakor da je bil

prebivalcev, to se pravi notranje mesto; posebej je treba opozoriti, da so že v tedanji statistiki prištevali k ljubljanskemu prebivalstvu tudi prebivalstvo predmestij, to se pravi »zunanjega mesta«. Ne smete torej misliti, da je Ljubljana, namreč »notranje mesto«, tedaj štela 10.047 prebivalcev, čeprav se nam zdi ta številka še tako nizka. Zunanje in notranje mesto je torej štelo ob koncu 18. stoletja nad 10.000 prebivalcev.

Ko je štela 16.000 duš

Pred približno 150 leti, ko je Ljubljana odvrгла svoj srednjeveški oklep in se začela počasi preobraziti v »Veliko Ljubljano« (kakor smo jo krstili v prejšnjem desetletju), je bila tako znatno mesto, da se nam številke o njenem tedanjem prebivalstvu zde skoraj neverjetne. Notranje mesto je tedaj štelo približno dvajsetkrat manj prebivalcev kakor jih šteje sedanja »Velika« Ljubljana. Statistika izvira iz leta 1788. Tedaj je notranje mesto štelo le 4787 prebivalcev in 358 hiš. K zunanjemu mestu so prištevili: Poljane, Karlovo predmestje, Šentpeter, Kapucinsko predmestje, Gradišče, Krakovo in Trnovo. Zunanje mesto je bilo torej precej obsežno. Največ prebivalstva je izmed predmestij štelo Šentpetersko predmestje, in sicer 1476. Na drugem mestu po številnosti prebivalstva je bilo Gradišče z 984 prebivalci. Karlovo predmestje je imelo 163 prebivalcev, Poljane 868, Kapucinsko predmestje 639, Krakovo 617 in Trnovo 533. Skupaj je bilo prebivalstva v notranjem in zunanjem mestu 10.047 in 938 hiš.

Ljubljansko prebivalstvo pred potresom

Zdaj primerjajmo s temi številkami številke o ljubljanskem prebivalstvu pred 50 leti in v zadnjih desetletjih! Ljudska štetja v prejšnjem stoletju v Avstriji so bila v letih 1857, 1869, 1880, 1890 in 1900. Sicer so pa znane tudi nekatere številke o ljubljanskem prebivalstvu iz starejšega časa. Naj navedemo nekaj števil o ljubljanskem prebivalstvu v prvi polovici prejšnjega stoletja. Tako je Ljubljana štela pred francosko zasedbo 1. 1808 9.731 prebivalcev; v »francoskih časih«, 11. marca 1811 je bilo v Ljubljani 9271 prebivalcev, istega leta, 12. junija pa 13.241. Po drugih, uradnih podatkih je pa bilo 13. oktobra 1. 1811 v Ljubljani 13.369 prebivalcev. Februarja 1. 1812 je bilo 13.000 prebivalcev, kakor navaja Vošnjak v knjigi »Ustava in uprava Ilirskih dežel«, a po škofjskem šematizmu jih je bilo istega leta 13.823. Leta 1817, torej po odhodu Francozov, ko so ljubljanske razmere prišle v glavnem že na svoj stari tir, je štela Ljubljana 866 hiš in 9.885 prebivalcev. Številke iz prve polovice prejšnjega stoletja niso zbrane po istih načelih kakor pri ljudskih štetjih pozneje in najbrž tudi niso povsem zanesljive. Na številke iz ljudskih štetij v drugi polovici prejšnjega stoletja se pa lahko zanesemo, prav tako kakor na dandanašnje

podatke. Leta 1880 je Ljubljana štela 24.618 prebivalcev. Čez deset let se je ljubljansko prebivalstvo razmnožilo na 28.334 prebivalcev in leta 1910 je štelo 33.955 prebivalcev. Dr. J. Rus je ugotovil v Geografskem vestniku III (Prebivalstvo in obseg francoske Ljubljane v primeri z današnjo), leta 1927, torej pred inkorporacijo okoliških občin, da se je število ljubljanskega prebivalstva med prvima francoskima zasedbama v letih 1788 in 1808 znižalo za 300; v letih od 1808 do 1811 se je število ljubljanskega prebivalstva povečalo za 3.338 ali 27,1%, kar je zelo velik porast. Toda pri tem moramo upoštevati, da se je tedaj tudi precej povečalo ozemlje ljubljanske občine. Zanimivo je k temu primerjati porast ljubljanskega prebivalstva v desetletju od 1910 do 1921, torej v času, ki oklepa prvo svetovno vojno. Porast je tedaj znašal 6664 prebivalcev ali 14,3%. Srednje število ljubljanskih prebivalcev je znašalo leta 1930 59.118, leta 1940 pa 88.048.

Porast števila hiš

Za razvoj mesta so nedvomno tudi zelo pomembne številke o porastu števila hiš. Rekli smo, da je leta 1788, v času, ko je začelo padati ljubljansko obzidje, notranje, to se pravi obzidano mesto, štelo le 358 hiš. Vse mesto, s predmestji vred, je štelo 938 hiš. Največ hiš je bilo v Šentpeterskem predmestju, in sicer 155. Na Poljanah je bilo samo 83 hiš, še manj jih je pa bilo v Karloškem predmestju in sicer le 27. Kapucinsko predmestje je štelo 66 hiš, Gradišče 83, Krakovo 81 in Trnovo 85. Po številu hiš so bila torej predmestja Krakovo, Gradišče in Trnovo približno enako velika. Ljubljana je pridobila precej hiš s postopnim razširjenjem svojega ozemlja. Tako je mesto pridobilo s priključitvijo Podturna in Kolizeja 1. 1892 12 hiš, leta 1896 s Starim Vodmatom 42 hiš, 1. 1914 s Spodnjo Šiško 271, najbolj se je pa število hiš seveda povečalo z inkorporacijo okoliških občin 1. 1935. Seveda se je število hiš znatno povečalo tudi po stavbi delavnosti. Lani je Ljubljana štela 6916 hiš. V primeri s porastom števila prebivalstva Ljubljana v zadnjih 150 letih ni pridobila mnogo hiš, saj jih je štela tedaj, ko je imela približno dvajsetkrat manj prebivalcev kakor dandanes, le okrog sedemkrat manj. Upoštevati pa moramo, da se srednjeveške hiše tudi ne morejo primerjati z velikostjo dandanašnjih hiš. Novije velike stanovanjske hiše odtehtajo celo vrsto malih starih hiš. Kljub temu pa v Ljubljani še vedno prevladujejo pritlične hiše, ki jih je nad polovico 3833.

Nanovejše številke o ljubljanskem prebivalstvu

V primerjavo s številkami o ljubljanskem prebivalstvu v starih časih naj navedemo še nekaj najnovejših podatkov. Zadnje ljudsko štetje

v Ljubljani je bilo 31. julija 1941. Tedaj so našli stalnega prebivalstva 92.155 in sicer 42.160 moških (45,75%) in 49.992 žensk (54,25%). Po poznejših popravkih so ugotovili, da je Ljubljana štela 92.523 prebivalcev na dan ljudskega štetja. Ob koncu predlanskega leta, 31. decembra, je Ljubljana štela 93.635 prebivalcev. Lani 31. decembra je bilo v Ljubljani 93.392 prebivalcev ali 243 manj kakor ob koncu predlanskega leta. Lani med letom se je število prebivalstva povečalo s 1.218 rojstvi in z 2000 priseljenci. Odpadek pa gre na račun 1181 smrtnih primerov in 2.280 izseljencev.

× Britev vam bo rezala trikrat dlje, če.... Napačno je mnenje, ki je prav gotovo zelo na splošno razširjeno, da se britev tako hitro skrha samo zaradi tega, ker je brada huda. Znanost, ki se je razširila tudi na to »vsakdanje« področje, je namreč ugotovila, da to ne bo povsem držalo. Dokazano je, da britev neha rezati predvsem zaradi milnice, ki se nabira na njej. Če pomislimo, kako mehka je milnica, se nam zdi to skoraj neverjetno. Pa je vendar res. Milnica kemično učinkuje na ostrino britve, jo razjeda in krha. Morda pa je ta, toliko iznajdljiva znanost poskušala tudi proti krhanju britve primerno in uspešno »zdravilo«? Da našla ga je v hromanu, ki preprečuje razjedajoči učinek milnice na britev. Če primešamo med britjem milnici malo hromana, bo britev rezala trikrat tako dolgo kot sicer. Ta novost je prišla iz Chicaga v Ameriki. Čeprav je izum velike praktične vrednosti, se ga tisti, ki izdelujejo milo in razne kreme za britje, vendar še niso poslužili. Imajo morda že še kak tehtnejši razlog za to. Da pa te tovarnarjev ne boste predolgo čakali, kdaj bodo začeli izdelovati takšno milo, da se vaša britev ne bo tako hitro skrhal, izkoristite ta izum raje kar sami, seveda, če se ne hodite brit drugam. Po britju vselej pomočite britev v redko raztopino hromana in boste kmalu videli, če je reklama res kaj vredna.

× Angleški vojni ujetniki morili fašističnih milničnikov. Iz Rima poroča nemški poročevalski urad: V zadnjih dneh se je ponovno dogodilo, da so bili pripadniki fašistične milice pri izvrševanju službe zahrbtno umorjeni. Od italijanskih oblastev s sodelovanjem nemške vojske uvedena preiskava je dognala, da so v večini primerov bili storilci angleški vojni ujetniki, katere so badoglijevski elementi izpustili ob priliki sklenitve premirja. S takojšnjimi zasledovanji je bilo mogoče prijeti več angleških tolovajev.

× Električni gospodinjstvo. Električni vedno bolj prodira v gospodinjstvo, kjer se uporablja ne samo za razsvetljavo, temveč tudi za ogrevanje in kuhanje. V Berlinu so imeli v začetku leta 1929. samo štiri velike električne kuhinje, ob koncu predlanskega leta pa že blizu 300. Število gospodinjstev, v katerih se kuha na elektriko, znaša v Berlinu že 85.000.

pričakoval kaj drugega. Dvajset glasov je odpadlo na Elija, drugih petnajst na Oliverja Lomaxa, Mateja Thomasa in name, štirinajst jih je dobil Pineas Pikle, deset pa Jakob Crane. Tako je bilo torej izvoljenih istih sedem mož, ki smo bili sedeli pod grmovjem ter sklenili, naj se izvrši glasovanje! Po nepotrebnem smo na ta način izgubili uro časa.

Takoj po končanem glasovanju je splezal Gore na voz, odkoder je imel kratek nagovor, ki se nas je globoko dojmilo. Začel je s popisom bolezni, kakor jo je bil videl na človeku, ki nam je prišel naproti, nato pa je razložil, da obstoja zdaj vprašanje, ali naj gremo doli v naselbino, ki bo verjetno okužena, ali pa naj nadaljujemo svojo pot ter prepustimo ljudi v vasi njihovi usodi.

»Nočem vas nagovarjati k dejanju, ki bi nas gotovo stalo mnogo časa in bi morda zahtevalo tudi naša življenja. Prav tako pa bi grešil zoper svojo dolžnost, ako vas ne bi opozoril, da lahko postane jutri usoda tega človeka tudi vaša usoda. Začasno leži vaša naselbina na najdaljšem koncu poti, ki je moramo prehoditi. Ako Bog da, bomo kmalu v naši novi domovini, takrat pa nas utege napasti kuga in drugi izseljenci bodo lahko šli proti zapadu mimo naše naselbine ter se posvetovali, ali naj nam pomagajo, ali pa naj gredo dalje po svoji poti. Ali želite, da skupno glasujemo o tem, ali pa prepustite odločitev zastopnikom, ki ste si jih prostovoljno izvolili? Tako je prvo vprašanje.«

To, kar se je zdaj zgodilo, se utegne marsikomu zdeti čudno, pa je bilo vendarle res. Med tem ko se je vršilo glasovanje, so ženske zakurile ognje ter pristavile lonce. Zrak je prijetno dišal po pečeni slanini in usoljeni ribi, natakneni na koničaste palice. Dobro sem opazil, da so med Gorejevim nagovorom postali ljudje pozorni na prijetne kuhinjske dišave. Bil je večer — mnogi izmed njih so ves dan težko delali, zdaj pa so bili lačni. Čemu so bili torej tu njihovi zastopniki, da naj bi ti drugi ne mogli sesti k večerji? Kakor iz enih ust se je razlegel klic: »Zastopniki naj odločijo!« — in ko je Natanael Gore zlezal z voza, smo bili — izbrana sedmorica — v nekaj minutah znova sami. Naši sklepi so pomenili tudi za druge življenje ali smrt... toda večerja je bila pripravljena!

»Torej?« Natanael Gore nas je vprašujoče pogledal. »Kaj naj se zgodi?«

Ze iz Gorejevega nagovora je bilo jasno, kakšnega mnenja je, toda razpršil je vsak morebiten dvom o tem z besedami: »Mislim, da moramo oditi v dolino pogledat, kaj lahko storimo. Pripravljen sem, da grem sam.«

»Mar ne bi mogel prepustiti tega komu mlajšemu, kogar ne potrebujemo tako nujno?« je predlagal Pineas Pikle, ki se je po navadi kvekerjev povsod posluževal svetopisemskega »ti«. Nisem prevzel, da je prav tako kakor Crane smrtno prebledel, ko je Gore govoril o grozni bolezni. »Lahko bi bilo to isto zlo, ki je pred dvema letoma doletelo Salem. Dvajset mož je umrlo za hudo kugo, preden smo utegnili obvestiti kužno bolnišnico na enem izmed otokov v pristanišču ter počasi premagali bolezen. Vsakega bolnika in vse, ki so prihajali v dotiko z obolelimi, smo poslali na otok; in le malokdo je prišel živ nazaj.«

»No, grem pa jaz, ker noče nihče drugi. Saj sem tako prišel čisto blizu obolelemu možu, preden sem vedel, kaj mu je,« je predlagal Gore.

Zdaj mi ni preostalo drugega, kakor da dodam: »Z menoj je isto. Zato grem tudi jaz. Dovolite, da grem sam v dolino in pogledam, kako je.«

»Skupaj pojdeva, Filip,« je izjavil Gore.

»Gore, tebe vendar potrebujemo,« se je znova oglasil Pikle. »Ako naj že zaigramo kako življenje, ne smemo vprav tvojeja.«

»Morda je kuga bolezen, ki jo je poslal Bog nad te ljudi zavoljo njihovih grehov,« je vneto dejal Matej Thomas. »Bolje bi bilo, da se ne mešamo v to stvar.«

»Nikar ne pozabite, da usmiljeni Samaritan ni najprej vprašal, zakaj je človek, kateremu je pomagal, nag in ranjen...,« sem opomenel duhovniku.

»Dovolj besedi,« me je prekinil Eli. »Naj dvignejo roke vsi tisti, ki so pripravljeni iti v dolino.« In prvi je dvignil svojo desnico. Jaz sem storil isto, prav tako Gore; Crane in Pikle sta po kratkem obotavljanju, splašno se spogledujoč, sledila našemu vzgledu.

Zdaj Gore ni več zapravljal časa.

Finci so se prilagodili zimskemu življenju

Turški zunanji minister Menemencoglu je podal na tajni seji ljudske stranke v Ankari poročilo o svojem razgovoru z angleškim zunanjim ministrom Edenom. O tem važnem političnem sestanku sta bili izdani dve sporočili. Obe potrjujeta, da sta parlamentarna skupina turške državne stranke in opozicijska skupina soglasno odobrili pri razgovorih v Kairu zavzeto stališče turškega zunanjega ministra. Turška vlada je ponovno izjavila, da je ohranitev nevtralnosti osnovno načelo njene politike, ki ga ne bo nikoli zaradi oportunističnih presoj ali izpremenjenega vojnega položaja žrtvovala.

Državni vodja SS in notranji minister Heinrich Himmler se je mudil te dni v spremstvu državnega tajnika dr. Stuckarta v vladni prestolnici poljske generalne gubernije, kjer je bil gost generalnega guvernerja ministra dr. Franka. Minister Himmler je med svojim obiskom govoril na nekem svečanem sestanku.

Iz Bogote poročajo, da je predsednik kolumbijske republike v Južni Ameriki Lopez odstopil, ker mu ni uspelo ustvariti po svojih predstavitvah narodno enotnost. Dovolili so mu trimesečni dopust in potovanje v inozemstvo, po preteku 90 dni pa bodo nove predsedniške volitve.

Libanonska kriza je izbruhnila, ker so Francozi protustavno odstavili predsednika in nekaj ministrov ter uvedli svoj režim. Libanonci so se odločno zavzeli za svojo neodvisnost in vsa poročila javljajo, da so po vsej deželi večji nemiri. Poročajo tudi, da so Združene države vložile formalen protest proti postopanju Francozov v Libanonu ter izjavile, da so pripravljene posredovati.

Angleški plutokrati so se opogumili in vedno bolj kažejo svoje pravo stališče do napovedanih socialnih reform. Zastopniki kapitalističnih interesov so, kakor piše londonski »Daily Herald«, doslej sabotirali vsak poskus socialno političnih ukrepov in se pri tem sklicevali na Churchilla, ki je nedavno izjavil v parlamentu, da se brez novo izvoljenega parlamenta ne more spuščati v nobeno daljnosežnejšo socialno zakonodajo.

O najnovejšem razvoju dogodkov na vseh bojiščih nam podaja nemška vojna poročila o preteklega torka 23. t. m. naslednjo sliko:

Severovzhodno od Kerča so se izjalovili ponovni sovražniški napadi.

Na nikopoljskem mostišču in v velikem Dnjepru kolenu je včeraj sovražnik ojačil svoje napade. Prišlo je do hudih, ves dan trajajočih bojev, v katerih so bili vsi sovjetski poskusi prodora odbiti, nekateri dori pa s takojšnjimi protisunkmi očisti ali zajezen. Na nekem vdornem mestu, za katero trajajo še sediti boji, je nemška oklopna bojna skupina uničila 82 izmed približno sto napadajočih sovražniških oklopnikov.

Skupno je bilo v včerajšnjih bojih uničenih na tem področju 146 sovjetskih oklopnikov.

Pri Cerkasih so bile sovjetske čete, ki so vdrle v naše postojanke, z odločnim napadom ponovno vrzene nazaj.

Zapadno od Kijeva se je sovražnik ogorčeno upiral našim protinapadom. Po odbitju številnih sovražniških protinapadov, so naše divizije ponovno nastopile, predle sovražnikov v globino razporejen obrambni sistem in uničile dva sovražniškova polka.

Južnozgodno od Gomla so bile naše čete v posameznih odsekih umaknjene pred nadmočnim sovražniškim pritiskom na postojanke v ozadju. Severno od mesta so se končali težki boji s ponovno naskakujočimi sovjetskimi četami s polnim nemškim obrambnim uspehom.

Na področju južno od Krčeva so v teku siloviti boji s sovražniškovo bojno skupino, ki je tu vdrila.

Zapadno od Smolenska so v sedemdesetih tretji bitki na smolenski avtomobilski cesti izvojevali odlični obrambni uspeh pod vrhovnim poveljstvom generalnega polkovnika Hefnerja in poveljstvom pehotnega generala Voelckersa stoječa šlezjska 18. oklopno-grenadirski divizija, wittenberško-badenska 25. oklopno-grenadirski divizija, wittenberško-badenska 78. napadalna divizija, 1. SS pehotna brigada (motoriz.) in v bojih na zemlji uporabljeni del 18. protiletalske divizije.

34 sovjetskih strelskih divizij in 6 oklopnih brigad se je tu zama zaletavalo proti nemškim obrambnim postojankam in je utrpelo pri tem brezprimerne izgube ljudi in gradiva.

Vzhodno od Vitebska in na vdornem področju Nevela so se izjalovili nekateri krajevni sovjetski sunki. Pri našem napadu severozapadno od Nevela je bil sovražnik vržen nazaj proti jugu.

V južni Italiji je napadal sovražnik na skrajnem levem krilu z močnimi silami naše postojan-

življenje v pustinji ima na Finskem stare tradicije in je še zdaj živo v finskem narodnem življenju. Finci zelo radi hodijo na ribolov in lov, nabirajo jagode in druge gozdne plodove, hodijo v gozdove, veslajo po jezerih in hodijo celo po močvirjih. Izleti na Finskem se večkrat zavlečejo tako, da prenočujejo izletniki kar na prostem, zato je tudi razmerje Fincev do gozda vedno tako tesno in pristrčno. Gozd čuva mlado življenje, pravi finski pregovor. Lovcu nudi gozd mnogo dobrot: koče iz smrekovih vej in taborni ogenj, divjačina, vodje poti in snežno odejo za smuko, nudi mu pa tudi mir in možnost svobodnega individualnega razvoja.

Življenje v gozdu

Je razgibalo v Fincih razne lastnosti in zmognosti kakršnih drugi narodi nimajo. Finci so se prilagodili zimi skoraj do skrajnosti. V nobeni drugi deželi pri enako ostrem podnebnju, bi ljudje ne prestali zime s tako obleko, kakršno imajo Finci. Finci imajo dobro zavarovane samo glave, noge in roke, drugače se pa pozimi ne oblačijo toplo, zlasti pa ne nosijo radi kožuhov, ki bi jih ovirali pri hoji. Finci niso ostali v boju z zimo v položaju pozicijske vojne. Ni še dolgo tega, ko so daleč gori na severu stanovali gozdni delavci čez zimo v gozdovih v svojih skromnih kolibah iz smrekovih vej, a konje so imeli privezane v bližini h kolom. Ljudje, ki so hodili v onih časih v gozdove sekati drva, se radi spominjajo tega življenja in pripovedujejo o njem.

Poglavje zase so

finski lovci, ki hodijo na tjunje.

V lahkih oblekah ostanejo na lovu po cele tedne ali celo mesece na zamrznjenem morju. Njihova edina »operacijska baza« je lahek čoln, ki ga vlečejo po ledu za seboj ali če v njem veslajo po morju tam, kjer ni zamrznjeno. Tako potujejo več kilometrov daleč tudi po ledenih gorah. Še presenetljivejši so pa uspehi poedinih lovcev, ki

prirajajo iz svojega tabornega čolna celodnevne lovske pohode, a s seboj jemljejo samo snežke in kole za samoobrambo. Na takih pohodih jih ne morejo ovirati plavajoče ledene gore, velika vodna prostranstva med njimi ali silni snežni meteži, da bi ne ubili svojega plena in ga ne privlekli v taborišče. Preskakujče čez pokajoče ledene gore in razpoke v njih pridejo vedno nazaj v svoje taborišče. Čeprav morajo proti koncu svojega pohoda plavati v mrzli vodi in posušiti potem svojo obleko pri ognju, ki ga zavarujejo z ledom, da mu ne more veter do živga. Redko se pripeti, da se lovec s takega nevarnega in napornega pohoda ne vrne.

V gozdu se človeku nehoti razvije smisel za orientacijo, ker nima sicer na razpolago nobenih pripomočkov kator v puščavi, v gorah ali na jezeru.

Finci poznajo osem smeri,

dočim poznajo ljudje sicer samo štiri strani sveta. V finščini imajo posebne označbe takozvane smeri kakor severozapad, severovzhod, jugovzhod in jugozapad, ne da bi jih bilo treba uvrstiti med glavne smeri. Finci se hitro orientirajo tudi po vzhodnem severovzhodu ali zapadnem jugozapadu. Gotovo bi ne rabili toliko smeri, če bi se jim to ne zdelo potrebno, in če bi jim nič ne koristile. Smisel za orientacijo, visoko razvit v domačem kraju, pride do veljave tudi v tujih razmerah, v tujih pustinjah ali celo v velikih mestih. Take lastnosti pridejo človeku povsod prav.

Gozd sliši in jezero vidi,

pravi finski narodni pregovor. S tem hočejo Finci povedati, da se lahko človek v gozdu orientira po sluhu, na polju ali na jezeru pa po vidu. Uho po gozdu hodečega človeka sliši, zlasti pa ugotovi bližino živega bitja. To posebno gozdno uho je pri Fincih izredno razvito in izurjeno, čeprav ga vsi ne uporabljajo, razen morda med vojno, ko hodijo s smučmi na patroliranje.

DOMAČE NOVICE

* **Pravosodni inspektorat v Ljubljani.** Najvišji pravosodni položaj je po ukinitju vrhovnega sodišča v Ljubljani prevzel pravosodni inspektor, čigar delokrog obsega vrhovno nadzorstvo nad vsem pravosodjem. Za pravosodnega inspektorja je bil imenovan kasalski svetnik dr. Josip Fišinger. Pravosodni inspektorat posluje v palači Metne hranilnice v Prešernovi ulici št. 3.

* **Ponoven poziv uprave policije staršem.** V zadnjem času se je večkrat zgodilo, da so bombe in podobni vojni predmeti poškodovali otroke in odrasle, ker so se z njimi nepazljivo igrali ali pa jih spravljali. Starši naj primerno pouče svoje otroke, da se v bodoče take nesreče ne bodo več dogajale. Zabliti jim je treba, naj se s kakršnimi koli predmeti, ki so preostali iz vojne, ne igrajo, temveč jih izroče najbližjim vojaškim ali varnostnim oblastem.

* **Smrt prokurista Radovana Lihtenekerja.** Dne 26. oktobra je v sanatoriju v Zagrebu umrl prokurist Radovan Lihteneker, sin znanega poštnega upravnika Albina Lihtenekerja. Pokojni je po zaključku študijev služboval dalj časa v Ljubljanski kreditni banki in veledrogeriji Gregorič v Ljubljani. Leta 1932. je prestopil v službo Poštne hranilnice. Po pričetku vojne se je vrnil v Ljubljano, nato pa odšel v Zagreb, kjer je našel novo zaposlitev. Zapustil je vdovo in 8 let staro hčerko.

ke sevrno od reke Sangro. Številni siloviti napadi so bili odbiti, en krajevni vdor zajezen.

Po brezpogojni kapitulaciji sovražnikove pomorske trdnjave Leros je sedaj odložila orožje tudi posadka otoka Samos. Nemške čete so se izkrcale na otoku.

Del posadke, obstoječe iz angleških in badogljevskih čet, je v zadnjih dneh zbežal v nevtrarno inozemstvo. Čete v moči okoli 6000 mož, ki jih je zapustil njihov divizijski poveljnik, sedaj razorožujejo naši izkrcani oddelki.

Angleški oddelki bombnikov so izvedli v včerajšnjih večernih urah težek terorističen napad na prestolnico Reicha. Številne odvržene in zažigalne bombe so povzročile razdejavanja v več mestnih delih. Vrsta nenadomestljivih umetniških zgradb je bila uničena. Prebivalstvo je imelo izgube.

Druge sovražnikove letalske sile so napadle neki kraj v Porenju.

Navzlic posebno težkim obrambnim razmeram je letalska obramba, v kolikor je bilo doslej ugotovljeno, sestrelila 29 sovražniških bombnikov.

* **Gostovanje ljubljanske opere v Opatiji in na Reki.** Skupina članov ljubljanske opere je sredi tega meseca gostovala pod vodstvom upravnikovega namestnika Ferda Herzoga v Opatiji in na Reki. V Opatiji je v polno zasedeni dvorani hotela »Kvarner« priredila koncert, ki mu je prisostvovalo veliko število nemških oficirjev in vojakov. Izj. spored so ljubljanci izvajali na Reki, kjer je bil Teatro Fenice nabito poln in je bilo prisotnih najmanj 2600 oseb. Izvajalci so bili deležni navdušene zahvale.

* **Naborna komisija slovenskega domobranstva** posluje v bivšem Sokolskem domu na Taboru v Ljubljani. Naborni komisiji se morajo javiti zaradi pregleda prostovoljci za slovensko domobranstvo po naslednjem redu: 25. novembra t. l. ob 9. uri oni, ki imajo vpisne številke od 2100 in naprej; 26. novembra t. l. ob 9. uri vsi zamudniki, ki se do sedaj iz kakršnegakoli razloga niso javili.

* **Literarna nagrada v višini 6000 lir.** Knjižna založba Klas je razpisala vsakoletno januarsko literarno nagrado za najboljši roman ali zbirko novel slovenskega pisatelja v višini 6000 lir.

* **Kazni za navijače in verižnike.** Protidraginjski odsek policijske uprave v Wolfovi ulici v Ljubljani je po 8. septembru kaznoval 80 oseb zaradi kršenja javnih protidraginjskih uredb in ukrepov. Skupna denarna kazen znaša 41.350 lir. Med kaznovanimi je največ takih, ki so prodajali razna živila po višjih cenah kakor so oblastveno odobrena. Zaradi navijanja cen je bilo kaznovanih 65 oseb, med njimi tudi 3 ljubljanski gostilničarji. Nekatere kazni so prav visoke in je moral neki navijalec plačati celo 5000 lir.

* **Stanovanjski najemniki.** V Ljubljani je okoli 25.000 stanovanjskih najemnikov. Imajo svoja društvo, ki mu predseduje g. Kisovec, vendar pa je organiziranih prav malo. Društvo stanovanjskih najemnikov je z zadovoljstvom sprejelo najnovejšo uredbo šefa pokrajinske uprave generala Rupnika. Po najnovejši statistiki je bilo konec leta 1942. v Ljubljani 8036 enosobnih in 7420 dvosobnih stanovanj. V teh stanovanjih stanuje okoli 70% ljubljanskega prebivalstva.

* **Premog za železniške uslužbence in upoko-jence.** Pokrajinski korporacijski svet je z odobritvijo Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino določil razdelitev premoga po režijski ceni železničarskim uslužbencem in upoko-jencem v naslednjih količinah: za eno osebo 900 kg premoga letno, za 2 do 3 osebe 1800 kg, za 4 do 6 oseb 2000 kg, za uradnike (oženjene) s 7 ali več člani rodbine 2000 kg premoga letno. Vsi upoko-jenci morajo predložiti dobavne knjižice za kurirno pristojnim edincem skupno s potrebnimi izkazili.

SMEŠNICE

ŠRTEV POKLICA

Prva: »Za čem je pa vaš mož umrl?«
Vdova po zidarju: »Zdravnik je rekel, da je imel poapnenje žil.«
Prva: »Torej šrtev poklica!«

NEVIHTE

Copatar, ko se je po močnem grmenju začela žena kregati nad možem: »Strašen letni čas je poletje. Same nevihte in grmenje!«

BAHAO

Župnik bogatemu kmetu: »No, Jerič, ali se boste res ločili od svoje žene?«
Jerič: »Midva si ločitev lahko privoščiva!«

SREČELOV

Ana: »Tvoj mož je zadnjič zadel pri srečelov prasiča. Kako ste ga spravili domov?«
Spela: »Lažje, kakor moža!«

DOBEK IZGOVOR

Angela pride v trgovino z oskubljenim piščem in se pritožuje: »Poglejte, kako slabo ste mi papigo nagačili in zdaj ji je vse perje odpadlo.«
»Saj to vendar dokazuje, kako sijajno delamo. Tako navadno nagačimo pišče, da se celo golijo ob pravem času.«

MODRIJAN

»Kaj bi imel rajši: pet milijonov, ali pet hčer?«
»Pet hčer!«
»Zakaj?«

ŠIVALNI STROJI, pogrezljivi šivajo naprej in nazaj, krpa jo, vezejo, stalno na zalogi pri »Trielave« Resljeva cesta 16.

Križanka št. 39

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. veselje planinca, 5. način odobravanja, pozdrava, 10. od začetka, 17. približno, 19. biva na robu mest, 21. tatarsko mongolski vladar Indije, 23. gospica (tujka), 24. javna, večje počastitve (tujka), 26. kaj pa še (dve besedi), 27. oče, 28. ponižen, pohleven, domač, 30. nacionalen, 32. zanimajo kupce, 34. zaslužen ljubljanski župan, ki je umrl pred dvema leti in pol, 36. vodna živalca, 37. pripadnik svobodnega poklica, 39. lope, manjše shrambe, 41. ozirni zaimek, 42. ga sedaj ni niti na nakaznice več, 44. vsaka radijska postaja ima svojega, 45. skupno ime za več vrst fižola, 47. začetek znanja, 49. je temeljena v pravu, 52. šesti sklon v latinščini, 54. moško ime, 55. snežni plaz (tujka), 57. grška črka, 58. pesem, 59. gonilni stroj (tujka), 61. evropsko glavno mesto, 62. običaj, 63. dragocen kamen, 67. podredni veznik, 68. predlog, 69. priprava na skok, 70. oblika pomožnega glagola, 72. del opreme kmečke sobe, 74. medmet, 76. žito, 78. del roke, 80. začetek zublja, 82. sveta podoba (tujka), 84. žensko ime, 86. obvestilo (tujka), 88. letalstvo (tujka), 91. nasilnež, strahovalec (tujka), 93. velika glasbeno-dramska skladba, 94. turški fevdalec, 96. reka v Zadnji Indiji, 97. zimskosportna postojanka na Gorenjskem, 98. sestrin mož.

Navpično: 1. godbenik, 2. ruska reka, 3. leposlovno delo, 4. odličen, izbran, najboljši (tujka), 6. italijanski spolnik, 7. godalo, 8. oblika pomožnega glagola, 9. ime mnogih frankovskih vladarjev iz rodu Merovingov, 10. najstarejši, najčastitljivejši menih, puščavnik, 11. davek, mitina, pristojbina gosposki (ljudska ponašena tujka), 12. mestece v Dalmaciji, 13. celina, 14. njo, 15. obalno mesto v južnem Maroku, 16. škoduje rožam in povrtnini, 18. mesto v južnem Peruju, 20. trščica, lesni odpadke, 22. sorodnik, 25. zgoden, spomladanski, mlad, 28. je vsaka obtoženka, ki je obsojena, 29. meja med morjem in celino, 31. Avar, 33. arabska politično teritorialna enota, 34. v zahvali, 35. rešene, 38. ozek pas, morsk prehod med dvema celinama in otokoma, 39. enota časa, 40. moštvo (tujka), 42. upasti, zmanjšati se, znižati se, 43. prem, nevalovit, 45. sad, prirastek, 46. v salvi, 47. začetek, priprava, 48. reka v Bosni, 50. nekdanja valutna enota, 51. kratica za cirka, 53. tako smo včasih imenovali Dalmatince kresnarja, 54. v situ, 56. breme, na-

MODRIJAN KANT

V Kantovi družbi so govorili o neki dami in hvalili njeno nežnočnost. Kant v to ni prav verjel. Ko so ga vprašali po njegovem mnenju, je dejal: »Gotovo, imate prav. Če bi morala ta ženska kdaj koga zastrupiti, bi vzela nedvomno naj-milejši strup.«

REŠITEV

Angleški filozof Bearnes se je peljal z brodom preko deroče reke. Med vožnjo je vprašal brodarja: »Ali razumete kaj o aritmetiki?« — »Nič,« je odgovoril brodnik, »še nikoli nisem slišal o njej.« — »Potem mi je žal, kajti četrtna vašega življenja je izgubljena.«

Cez nekaj časa je vprašal Bearnes: »Ali razumete kaj o matematiki?« — »Tudi nič,« se je zasmajal brodnik. »Ah, potem ste izgubili drugo četrtno svojega življenja. O astronomiji pa nekaj vendarle razumete?« je dejal Bearnes. In ko je brodnik tudi to zanikal, je pripomnil: »Torej izgubili ste tudi tretjo četrtno svojega življenja!«

Tedaj je brod tresčl v skalo in se začel potapljati. Brodnik je vrgel obleko s sebe in vprašal filozofa: »Ali znate plavati?« — »Ne!« je vzkliknil Bearnes v največjem strahu. »Nu, potem se dajte po meni mirno spraviti v vodo, kajti drugače izgubite vse štiri četrtnine svojega življenja,« je dejal brodnik.

MED VLADARJI

Ko se je dal Napoleon III. kronati za cesarja, je iskal od vesele priznanja svoje oblasti. Car Nikolaj I. mu je sicer poslal priznanje, ker pa Napoleon ni bil »po božji milosti«, ga v tem pismu ni nagovoril kot »gospoda brata«, kakor je to med vladarji običaj, temveč kot »dobrega prijatelja«.

Napoleon je bil ogorčen. Vlada naj bi tega priznanja ne vzela na znanje in ruski poslanik se je že pripravil, da bo zapustil Pariz. Tedaj se je večina vladnih članov ustrašila borznega poloma, ki bi lahko nastal zavoljo preloma z Rusijo in eden izmed ministrov je cesarja pregovoril, da je carjevo pismo sprejel, češ: »Dober prijatelj je več vreden nego dva hinavska brata.«

JEZIČNI DEDEC

Irski pisatelj Bernard Shaw je ustavil nekoč dečka in ga vprašal:

— Ali me poznaš, ali veš, kdo sem jaz?
— Kaj bi vas ne poznal! Vi ste stric Shaw,
— Mar si že kaj slišal o meni?

— O, pri nas doma se veliko govori o vas. Moj očka pravi, da ste sliša nevaren človek, in da se rogate vsemu svetu. On vam pravi! jezični dedec.«

× »Domače bitke...« Med vašimi znanci so prav gotovo ljudje, o katerih z vso upravičenostjo lahko trdite, da so v življenju dosegli velike uspehe bodisi s svojo lastno podjetnostjo ali pa vsaj zato, ker so se rodili »pod srečno zvezdo«. Recimo, da je eden teh zdaj lastnik uglednega podjetja. V podjetju samem je njegova beseda takorekoč zakon. On vlada tam z železno roko, njegovi nameščenci pa govorijo o svojem gospodarju z vsem »respektom«, kakor se reče. Doma pa je ta podjetnik čisto drugačen. Tu vedno izgublja »majhne bitke«. Njegove želje so vedno na zadnjem mestu in malo upoštevane. Doma je takorekoč pravi podložnik svoje žene in svojih otrok. Toda, to ga nič ne moti. Svoje zadovoljstvo najde v delu, tako da mu neuspeha pri svojem poslu ni treba nadomeščati s tem, da bi se »znosile« nad domačimi. Ima tisti redki dar, da zna razlikovati med važnim in nevažnim. »Male bitke« doma izgublja čisto prostovoljno.

× Marokanci so zažgali židovsko četrt v Meknesu. Po ponovni uvedbi takozvanega Cremieuxovega zakona se je znova močno povečala med severo-afriškimi muslimani mrznja do židov. V Meknesu je prišlo do krvavega spopada. Med spopadom so Marokanci zažgali velik del židovske četrti. Razdražena množica je tudi ubila 85 židov. Da bi zatrli nemire, so poslali degaulistična oblastva močno oboroženo vojaštvo in so imeli tudi Marokanci težke izgube. Okoli 40 muslimanov je bilo ubitih. Tudi v Kasablanki in Fesu so bili zadnje dni ponovno večji upori in krvavi izgredi.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17				18		19			20			21			22
23								24				25			26
		27				28		29			30		31		
32	33				34					35		36			
			37	38					39		40		41		
42		43				44			45			46			47
49			50		51			52	53					54	
55						56		57			58		59	60	
61						62		63			64		65	66	67
		68			69				70	71		72		73	
74	75		76	77		78			79		80	81		82	83
84		85		86	87				88	89		90			
91			92					93						94	95
96								97						98	

pota, ovira (tujka), 59. obrok hrane, 60. suha zemlja sredi morja (množina), 62. naslovi, 63. ovenelo, v starejšem jeziku tudi veliko, 64. igralna karta, 66. dva predloga, 71. upoštevanja, obzirnosti, 73. prikazen, 75. deske, ki pomenijo svet, 77. kamenita rakev, 79. cunja, kos blaga, 81. sorodnik, 83. neoblečena, 85. predplačilo, 87. moško ime, 89. besedica, ki se rabi običajno z glagoli premikanja in pomeni, da smo zapustili ali bomo zapustili neki prostor, 90. oče, 92. v sovi, 93. stara beseda za pivo, 95. okrajšan podredni veznik.

Rešitev križanke št. 38

Vodoravno: 1. komite, 7. hribovit, 14. doga, 17. Opatija, 19. ozebel, 20. dira, 21. berač, 22. pagat, 24. govedo, 26. Irak, 27. Karakorum, 30. mah, 31. le, 32. Ararat, 34. navijač, 36. ki, 37.

ata, 39. Arabec, 41. lučaj, 43. recitacija, 46. togi, 47. osa, 50. svetuj, 51. nit, 53. vojaki, 55. od, 57. raki, 58. umazana, 61. bolnica, 65. kateta, 67. atos, 68. Abo, 69. ga, 70. SK, 72. posipati, 74. kipar, 76. stoteri, 78. age, 79. mu, 80. Tatar, 82. of, 83. madame, 86. neto, 87. Engadin, 91. vatel, 93. kamini, 94. baterija, 95. Ana.

Navpično: 1. kobila, 2. opereta, 3. Mara, 4. Itaka, 5. tič, 6. ej, 8. Rogatec, 9. Izak, 10. beton, 11. ob, 12. Vezuv, 13. il, 14. Divača, 15. oreh, 16. gad, 18. aparatura, 20. domačija, 23. Arabija, 25. ovira, 27. karat, 28. raj, 29. milovati, 33. race, 35. jugozapad, 38. ajs, 40. cenik, 42. jokat, 44. Ivan, 45. ri, 48. al, 49. tobak, 52. tutor, 54. anatema, 56. dobitke, 59. mesim, 60. osame-la, 62. lopata, 63. igra, 64. ca, 66. apetit, 70. stog, 71. ko, 73. agava, 75. atom, 77. toda, 81. Ren, 84. ali, 85. eta, 88. ni, 89. sb, 90. ne, 92. en.